Relatio est ... ad aliud

K.695.

quid sit esse
ex amonio
ipotentia id est dicitur quod est imperfectum
nedum ... deductum idoneum
tamen se habens ut ... fiat
ut puer potentia est gramaticus
quippe qui gramaticus esse potest
... id effectum quod ... adeptus
est per ... et i fuctione
... Dumal,

quicumque Dacij
MCCCC

comitantibus ... auferunt propria
... auferunt ... sed si auferunt ... propria

[illegible] est a [illegible] [illegible] prelatione [illegible] altoribus
de [illegible] [illegible] necessarium [illegible] dicitur capitulo
[illegible] propositione

2

[illegible] probatur [illegible]
[illegible] A [illegible]

[illegible] errore

P [illegible] se [illegible] mo [illegible] cat

dominu dom

dom domin

dominum

dom domin

dom domun

dominu quos [illegible]

dominuge

domin

conclusio 3

sunt [illegible] dignitates respectu (de [illegible]) [illegible] sicut est [illegible] solutis respectu pullulationis plantae [illegible] sicut [illegible] nunquam est immedi[atum] principium pullulationis sed [illegible] virtute mediante [illegible] pullu[l]atione facit [illegible] pullulare [illegible] mediante [illegible] [illegible] dignitates sunt immediatum principium [illegible] [illegible] [illegible] dignitates [illegible]
[illegible] sententiam
[illegible] species

Quinquevocum, quae praedicabilia Porphirii, ad Chryſaorium nuncupantur liber, Boetio Seuerino interprete.

QUINQUEVO
CVM, QVAE PRAEDI
CABILIA PORPHIRII, AD
Chryſaorium nuncupantur liber,
Boetio Seuerino interprete.

❧ CATHEGORIARVM PRAEdicamentorumq; Ariſtotelis liber, eodem diuo Seuerino Boetio interprete.

Bibliothecæ S. Mariæ Transpontine

PARISIIS,

Apud Gulielmum le Bret, in monte Diui Hilarij, ſub ſigno Cornu Cerui.

1538.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

12. 3. B. 2

Quinque vocū,

QVAE PRAEDICABILIA porphyrij ad Chryſaorium nuncupãtur liber, Boetio Seuerino interprete.

Præfatio.

CVM ſit neceſſarium Chryſaori & ad eam quæ eſt apud Ariſtotelem prædicamentorum doctrinam, noſſe quid ſit genus, & quid differētia, quid ſpecies, quid proprium, & quid accidens: & ad diffinitionum aſsignationem, & omnino ad ea quæ in diuiſione vel demonſtratione ſunt vtili iſtarum rerum ſpeculatione, compendioſam tibi traditionem faciens, tentabo breuiter, velut introductionis modo, ea quæ ab antiquis dicta ſunt aggredi, altioribus quidem quæſtionibus abſtinens, ſimpliciores vero mediocriter coniectans. Mox de generibus & ſpeciebus, illud quidem ſiue ſubſiſtant, ſiue in ſolis nudis intellectibus poſita ſint. Siue ſubſiſtentia, corporalia ſint an incorporalia. Et vtrū ſeparata a ſenſibilibus, an in ſenſibilibus poſita, & circa ea conſiſtentia, dicere recuſabo. altiſsimum enim eſt huiuſmodi negocium, & alterius maioris egens inquiſitionis. Illud vero, quemadmodum de his, ac de propoſitis magis probabiliter antiqui tractauerunt, & horum maxime Peripatetici, tibi nunc tentabo monſtrare.

De genere. CAP. I.

Concluſio. VIDETVR autē neq; genus,neq; ſpecies ſimpliciter dici. 1 Genus enim dicitur & aliquorũ quodammodo ſe habentiũ ad vnum aliquid, & ad ſein uicem collectio. Secundum quam ſignificationem Romanorum dicitur genus ab vnius ſcilicet habitudine (dico autē Romuli) & multitudinis habentiũ aliquomodo adinuicem eam(quæ ab illo eſt)cognationem,ſecundum diuiſionē ab alijs generibus dictũ. Dicitur autem & aliter rurſus genus, quod eſt vniuſcuiuſq; generationis principiũ,vel ab eo qui genuit vel ab eo loco in quo quis genit⁹ eſt.Sic enim Oreſtem quidem dicimus à tantalo habere genus:Hylum autē ab Hercule.& rurſus Pindarum quidem Thebanum eſſe genere, Platonem vero Athenienſem. Etenim patria principium eſt vniuſcuiuſq; generationis, queadmodum & pater. 2 Hæc autem videtur prõptiſſima eſſe ſignificatio.Romani enim ſunt qui ex genere deſcendunt Romuli,& Cecropidæ qui à Cecrope,& horũ proximi.Et prius quidē appellatũ eſt genus vniuſcuiuſq; generatiōis principium.dehinc etiã & multitudo eorũ qui ſunt ab vno principio,vt à Romulo. quã diuidentes & ab alijs ſeparantes, dicebamus omnē illã collectionem eſſe Romanorum genus. Aliter autem rurſus genus dicitur,cui ſupponitur ſpecies. At horum fortaſſe ſimilitudinem dictũ. etenim principium quoddã eſt huiuſmodi genus,earum quæ ſub ipſo ſunt ſpecierum. Vide

(Margin notes: Comparatio 1; Comparatio 2)

tur etiam multitudinem cōtinere omnē ſpecierum quæ ſub eo ſunt. 3 Tripliciter igitur genus cū dicatur, de tertio apud philoſophos ſermo eſt. quod etiā deſcribentes aſsignauerunt, Genus eſſe dicētes, quod de pluribus & differētibus ſpecie in eo qđ quid eſt ꝑdicatur, vt aīal. Deſcriptio.

4 Eorum enim quæ prædicantur, alia quidē de vno dicuntur ſolo, ſicut indiuidua. vt Socrates, & hic, & hoc. alia vero de pluribus, quēadmodum genera, & ſpecies, & differētiæ, & propria, & accidentia cōmuniter, ſed non proprie alicui. eſt autem genus quidē, vt animal. ſpecies vero, vt homo. differentia autē, vt rationale. proprium, vt riſibile. accidēs, vt albū, nigrum, ſedere. Diuiſio

5 Ab ijs vero quæ de vno ſolo prædicantur, differunt genera, eo ꝙ hæc de pluribus prædicātur. Ab ijs autē quæ de pluribus, á ſpeciebus quidē, quoniam ſpecies etſi de pluribus prædicatur, nō tamen de differentibus ſpecie, ſed nūero. homo enim cū ſit ſpecies, de Socrate & Platone prædicatur, qui nō ſpecie differūt ſed numero. animal vero cū ſit genus, de homine, & boue, & equo prædicatur, qui differunt à ſe inuicem ſpecie, nō numero ſolo. A ꝓprio vero differt genus, quoniā ꝓprium quidē de vna ſola ſpecie cuius eſt ꝓprium prædicatur, & de ijs (quæ ſub ipſa ſpecie ſunt) indiuiduis. quēad modū riſibile de homine ſolo, & de particularibus hominibus. genus autem non de vna ſpecie prædicatur, ſed de pluribus & differētibus. A differentia vero. & ab ijs quæ communiter ſunt accidentia, differt genus, quoniam etſi de Declaratio diffinitionis

pluribus & differentibus ſpecie prædicãtur dif ferentiæ,& communiter accidentia:nõ tamẽ in eo quod quid eſt prædicantur , ſed in eo quod quale qd eſt.interrogãtibus enĩ aliquibus,ꝙ eſt illud de quo prædicantur hęc, genus reſpõdebi mus,differentias aũt & accidẽtia nõ reſpõdebimus.nõenim in eo quod quid eſt prædicãtur de ſubiecto , ſed magis in eo quod quale quid eſt. interroganti enim quale quid eſt homo,dicim⁹ quoniam rationale, & in eo quod quale quid eſt coruus , dicimus quoniam niger.eſt aũt rationale quidẽ differentia,nigrum vero accidens. quãdo aũt quid eſt homo interrogamur .animal reſpõdemus.eſt aũt hominis gen⁹,animal.Quare de pluribus prædicari, diuidit genus ab ijs quæ de vno ſolo eorum quę ſunt indiuidua prędicãtur . de differentibus vero ſpecie , ſeparat ab ijs quę ſicut ſpecies prędicãtur . vel ſicut propria. in eo autem quod quid eſt prędicari, diuidit genus a differentijs,& communiter accidentibus, quę non in eo quod quid eſt ſed, in eo quod quale quid eſt,vel commodo ſe habet vnumquodq; prędicantur de ijs de quibus prædicantur . 6

Correlarium. Nihil igitur ſuperfluũ , neque minus continet, generis dicta deſcriptio notionis.

De ſpecie. Cap. II.

Nota hic non eſſe dicẽdũ priami, ſed priamũ.

7 Species autem dicitur quidẽ & de vniuſcuiuſq; forma.ſecundũ quã dictũ eſt, primũ quidẽ ſpecies digna eſt imperio. Dicitur aũt ſpecies & ea quæ eſt ſub aſsignato genere. ſecundũ quã ſolemus dicere hominẽ quidẽ ſpeciẽ animalis,cũ ſit gen⁹ animal:albũ aũt coloris ſpe

ciem, triangulũ vero figurę ſpeciẽ. 8 Quod ſi etiam genus aſſignantes ſpeciei meminimus dicẽtes, quod de pluribus differẽtibus ſpecie in eo quod quid eſt prędicatur, & ſpeciẽ dicimus id quod ſub aſſignato genere eſt, noſſe oportet quoniã & genus alicuius eſt genus, & ſpecies alicuiꝰ eſt ſpecies, vtrunq; vtriuſq;, iccirco neceſſe eſt in vtrorũq; rationibꝰ vtriſq; vti. Aſſignãt ergo & ſic ſpeciẽ. Species eſt, quę ponitur ſub genere 9 Et de qua genus in eo quod quid eſt prędicatur. Amplius autẽ ſic quoq;. Species eſt quod de pluribus & differentibus numero in eo ꝙ quid eſt prędicatur. ſed hęc quidẽ aſſignatio ſpecialiſſimę ẽ, & quę ſolũ ſpecies eſt, nõ aũt etiã & genã alię vero erũt etiã nõ ſpecialiſſimarũ. 10 Plãũ aũt erit quod dicitur hoc modo. In vnoquoque prędicamẽto ſunt quędã generaliſsima, & rurſus alia ſpecialiſsima. & inter generaliſsima & ſpecialiſsima, ſunt alia, quę genera & ſpecies dicũtur eadẽ. Eſt autẽ generaliſsimũ quidẽ, ſupra quod nullũ aliud ſit ſuperueniẽs genus. Specialiſsimũ aũt eſt poſt quod nõ eſt alia inferior ſpecies. Inter generaliſsimũ aũt & ſpecialiſsimum. alia, quę genera & ſpecies ſũt eadẽ, ad aliud quidẽ & ad aliud ſumpta. Sit autẽ in vno quidẽ prędicamẽto manifeſtũ quod dicitur. Subſtãtia eſt quoddã & ipſa genus. ſub hac autẽ, eſt corpus. ſub corpore aũt animatum corpus. ſub quo animal. ſub animali vero, rationale animal. ſub quo hõ. ſub homine vero, Socrates, & plato, & qui ſũt particulares homines. ſed horũ ſubſtãtia quidẽ generaliſsimũ eſt & quod genus ſolũ. hõ vero

Obiectio.

Deſcriptio.
S 1
2
3

ſpecialiſsimũ,& quod ſolũ ſpecies,corpus autem ſpecies quidẽ eſt ſubſtãtiæ,genus vero animati corporis,& animatũ corp⁹,ſpecies quidẽ eſt corporis, genus vero animalis. animal autẽ ſpecies quidem eſt corporis animati, genus vero rationalis animalis,ſed rõnale animal, ſpecies quidẽ eſt animalis,gen⁹ vero hominis, homo vero ſpecies quidem eſt rõnalis animalis, non autẽ genus particularium hominũ,ſed ſolum ſpecies. & omne qđ ante indiuidua proximum eſt,ſpecies erit ſolũ,nõ etiã genus. Quẽadmodum igitur ſubſtantia cũ ſuprema ſit, eo ꝙ nihil ſupra eam ſit, genus eſt generaliſsimũ, ſic etiã homo cũ ſit ſpecies poſtquã nõ eſt alia ſpecies, neq; aliquid eorũ quæ poſſunt diuidi, ſed ſolũ indiuidua(indiuiduũ enim eſt Socrates & Plato)ſpecies erit ſolũ & vltima ſpecies, &(vt dictũ eſt)ſpecialiſsima, quæ vero ſunt in medio , eorũ quidẽ quæ ſupra ipſa ſunt, erunt ſpecies,eorũ autem quę poſt ipſa ſunt, genera.

De aĩali rationali Platonicũ eſt & gentilium.

11 Quare hæc quidẽ duas habẽt habitudines. eam quæ eſt ad ſuperiora, ſecundũ quã ſpecies ipſorũ eſſe dicũtur:& eã quę eſt ad poſteriora, ſecundũ quã genera ipſorũ eſſe dicũtur. Extrema vero vnam habitudinẽ. nam & generaliſsimum ad ea quidẽ quæ poſteriora ſunt habet habitudinẽ, cũ ſit genus omniũ id quod eſt ſupremum,eã vero quæ ad ſuperiora,nõ habet,cum ſit ſupremũ & primũ principiũ,&(vt dixim⁹) ſupra qđ non eſt aliud ſuperueniẽs genus. ſpecialiſsimũ autẽ vnã habet habitudinẽ,eam quę eſt ad ſuperiora,quorũ eſt ſpecies,eã vero quæ

Correlarium 1.

Correlarium 2

eſt ad poſteriora nõ diuerſam habet, ſed etiam ſpecies in diuiduorũ dicitur:ſed ſpecies quidẽ dicitur indiuiduorũ, velut ea cõtinens: ſpecies autẽ ſuperiorũ, velut quæ ab eis continetur.

12 Determinant igitur generaliſsimũ genus ita quod cũ genus ſit, nõ eſt ſpecies. Et rurſus ſupra quod nõ eſt aliud ſuperueniens genus. Speciaiſsimũ vero, quod cũ ſit ſpecies nõ eſt genus. Et cũ ſit ſpecies, nunquã diuiditur in ſpecies. Et quod de pluribus & differentibus numero in eo quod quid eſt p̃dicatur. Ea vero quę in medio ſunt extremorũ, ſubalterna vocant genera & ſpecies, & vnũquodq; ipſorum ſpeciẽ eſſe & genus ponũt, ad aliud quidẽ & aliud ſumptũ. ea enim quæ ſunt ante ſpecialiſsima vſq; ad generaliſsimũ aſcendẽtia, & genera dicuntur, & ſpecies ſubalterna. 13 Vt Agamemnõ, Atrides, & Pelopides, & Tantalides, & vltimũ Iouis. 14 Sed in familijs quidẽ plerunq; ad vnum reducũtur principiũ, verbi gratia, ad Iouẽ: in generibus vero & ſpeciebus nõ ſic ſe habet. 15 Neque enim eſt cõmune vnũ genus omnium ens: nec omnia eiuſdem generis ſunt ſecundum vnum poſtremum, genus quemadmodũ dicit Ariſtoteles, ſed poſita ſint (quemadmodum in prædicamentis dictũ eſt) prima decem genera, quaſi prima decem principia. Etſi quis omnia, entia vocet, equiuoce (inquit) nuncupabit & non vniuoce. ſi enim vnum eſſet commune omnium genus ens, vniuoce entia dicerentur. Cum vero decem ſint prima, communio ſecundũ nomen eſt ſolum,

Diffinitio. GG. 1. 2.

Diffinitio. SS. 1

Declaratio in familijs.

Differẽtia.

Concluſio 1

non etiam ſecundum rationem, quæ ſecundum
Correlarium 1 nomen eſt. 16 Decem igitur generaliſsima quidem ſunt: ſpecialiſsima vero in numero quidem quodã ſunt, non tamẽ in finito. indiuidua autem quæ ſunt poſt ſpecialiſsima: infinita ſunt

Correlarium 2 Quapropter vſque ad ſpecialiſsima a generaliſsimis deſcendentes, iubebat Plato quieſcere: deſcendere autem per media diuidentes ſpecificis differentijs. infinita vero (inquit) reliquenda ſunt. neque enim eorum diſciplinam poſſe fieri.

Correlarium 3 Deſcendentibus igitur ad ſpecialiſsima neceſſe eſt diuidentes per multitudinem ire aſcendẽtibus vero ad generaliſsima neceſſe colligere multitudinem in vnum. collectiuum enim multorum in vnam naturam: ſpecies eſt, & etiam magis id quod genus eſt. particularia vero & ſingularia: econtrario ſemper in multitudinem diuidunt id quod vnum eſt. participatione enim ſpeciei plures homines, vnus: particularibus autem & ſingularibus vnus & communis plures, diuiſiuum enim ſemper eſt quod ſingulare eſt: collectiuum autem & adunatiuum quod commune eſt.

Conclusio 2 17 Aſsignato autem genere & ſpecie quid ſit vtrumque eorum: & genere quidem vno, ſpeciebus vero pluribus (ſemper enim in plures ſpecies, diuiſio generis eſt) genus quidem ſemper de ſpeciebus prędicatur, & omnia ſuperiora de inferioribus; ſpecies autem neque de proximo ſibi genere, neque de ſuperioribus. neque enim conuertitur. Oportet enim aut æqua de æquis prædicari, vt hinnibile de equo: aut maiora de mi-

noribus, vt animal de homine: minora vero de maioribus minime, neque enim dices animal eſſe hominem, quemadmodum hominem dices eſſe animal. 18 De quibus autem ſpecies prædicatur: de ijs neceſſario & ſpeciei genus prædicabitur, & generis genus vſque ad generaliſsimum. ſi enim verum eſt Socratem hominem dicere, hominem autem animal, animal autem ſubſtantiam, verum eſt & Socratem, & animal dicere, atque ſubſtantiam, ſemper enim cum ſuperiora de inferioribus prædicentur, & ſpecies quidem de indiuiduis prædicabitur, genus autem & de ſpecie, & de indiuiduo. generaliſsimum vero, de genere vel generibus ſi plura ſint media & ſubalterna. & de ſpecie, & de indiuiduo. dicitur enim generaliſsimum quidem de omnibus ſub ſe poſitis generibus, & ſpeciebus, & indiuiduis. genus autem quod ante ſpecialiſsimum eſt de omnibus ſpecialiſſimis & indiuiduis. ſolum autem ſpecies, de omnibus indiuiduis. indiuiduum autem, de vno ſolo particulari. indiuiduum autem dicitur Socrates, & hoc album, & hic veniens, Sophronici filius. ſi ſolus ſit ei Socrates filius. 19 Indiuidua autem dicuntur huiuſmodi, quoniam ex proprietatibus cōſiſtit vnumquodque eorum, quarum collectio nunquam in alio eadem erit, Socratis enim proprietates nunquā in alio quolibet erūt particulariumeædem. Eæ vero quæ ſunt hominis proprietates (dico autem eius qui eſt communis) erunt eædem in pluribus, magis autem & in omni-

Concluſio 3

Indiuiduū aūt de vno ſolo, hic eliciūt vnā indiuidui diffīitionem & duas illī diffinitiones aſſignant.

bus particularibus hominibꝰ, in eo quod hoĩes ſunt. 20 Continetur igitur indiuiduũ quidẽ ſub ſpecie, ſpecies autẽ ſub genere. Totũ enim quiddam eſt genus, indiuiduum autẽ pars, ſpecies vero & totum eſt & pars. ſed pars quidem alterius, totum aũt non alterius, ſed in alijs. in partibus enim totum eſt. 21 Igitur de genere quidẽ & ſpecie, & quid generaliſsimũ, & quid ſpecialiſsimũ, & quæ genera eadem, & ſpecies ſint quæ etiam indiuidua, & quot modis genus & ſpecies dicantur, ſufficienter dictum eſt.

Correlarium.

Recollectio.

De differentia. CAP. III.

22 DIfferentia vero communiter, & proprie, & magis proprie dicatur. Cõmuniter quidem differre alterũ ab altero dicitur, quod alteritate quadam differt quocũque modo, vel à ſeipſo vel ab alio, differt enim Socrates à Platone alteritate quadã, & ipſe à ſe ipſo, & puero, & iã viro, & iam faciẽte aliquid vel quieſcente. & ſemper in aliquo modo habẽdi ſe alteritatibus ſpectatur. Proprie autẽ differre alterum ab altero dicitur, quando inſeparabili accidente alterum ab altero differt. Inſeparabile vero accidens eſt, vt naſi curuitas, cæſitas oculorũ, cicatrix cum ex vulnere occalluerit. Magis proprie autem differre alterum ab altero dicitur, quando ſpecifica differentia differt. quemadmodum homo, ab equo ſpecifica differentia differt, rationali qualitate. 23

Diuiſio 1.

Vniuerſaliter ergo oĩs differentia alteratim facit cuilibet aduenĩes, ſed eæ quæ cõmuniter & proprie ſunt, alteratũ faciunt, illæ vero quę

Cõmunitas.

magis proprie ſunt, aliud. 24 Differentiarũ Diuiſio 2
ergo aliæ quidem alteratum faciunt, aliæ vero aliud. illæ quidem, quæ aliud faciũt, ſpecificæ vocantur: illæ vero quæ alteratum, ſimpliciter differentiæ. animali enim, differẽtia adueniẽs rationalis, aliud facit, & ſpeciẽ animalis facit. illa vero quæ eſt mouendi, alteratum ſolum à quieſcente facit. quare hæc quidem aliud, illa vero alteratum ſolum facit. ~~quare hæc quidem aliud, illa vero alteratũ ſolum facit.~~ 25 Secũ Correlarium.
dum igitur aliud facientes differentias, diuiſiones fiunt à generibus in ſpecies, & diffinitiões aſſignantur, quæ ſunt ex genere & huiuſmodi differentijs. Secundum autem eas quæ ſolum alteratum faciũt, alterationes ſolum conſiſtũt, & aliquo modo habentis ſe permutationes.

26 A ſuperiorib[9] ergo rurſus inchoanti dicẽ Diuiſio 3
dum, differentiarũ quidẽ alias eſſe ſeparabiles, alias vero inſeparabiles. moueri enim, & quieſcere, & ægrũ eſſe, & ſanum eſſe, & quæcunq; his ꝓxima ſunt, ſeparabilia ſunt, at vero aquilum eſſe, vel ſimũ, vel rõnale, vel irrationale, inſeparabilia ſunt. 27 Inſeparabiliũ autem Diuiſio 4
alię quidem ſunt per ſe, aliæ vero per accidẽs. Nã rationale per ſe ineſt homini, & mortale, & diſciplinæ eẽ perceptibile. at vero aquilũ eſſe, vel ſimum per accidẽs, & nõ per ſe. Illæ igitur quæ per ſe ſunt, in ſubſtantiæ rõne accipiũtur, & faciunt aliud: illæ vero quæ ſecundũ accidẽs nec in ſubſtantię rõne accipiuntur, nec faciũt aliud, ſed alteratũ. Et illę quidẽ quę ꝑ ſe ſunt, nõ ſuſcipiunt magis & minus: illę vero q̃ per accidẽs (etſi inſeparabiles ſint) intentionẽ accị.

piunt,& remiſsionē.nam neque genus aut magis & minus prędicatur de eo cuius fuerit gen⁹: neque generis differentię ſecundū quas diuiditur.ipſę enim ſunt quę vniuſcuiuſque rationem complent. eſſe autem vnicuique vnū & idem, neque intenſionem,neque remiſsionem ſuſcipiens eſt.aquilū autem eſſe,vel ſimum,vel coloratum,aliquo modo & intenditur,& remittitur. 28 Cum igitur tres ſpecies differentiæ cōſiderentur,& cū hæ quidem ſint ſeparabiles, illę vero inſeparabiles.& rurſus,inſeparabiliū cum hæ quidē ſint per ſe,illæ vero per accidēs: rurſus earum quę per ſe ſunt differentiarū,aliæ quidem ſunt ſecundū quas diuidimus genera in ſpecies,aliæ vero ſecundum quas ea quę diuiſa ſunt ſpecificantur.vt cum per ſe differētię omnes huiuſmodi animalis ſint,animati & ſenſibilis,rationalis & irrationalis,mortalis & immortalis:ea quidē quę eſt animati & ſenſibilis differentia conſtitutiua eſt ſubſtantię animalis (eſt enim animal,ſubſtātia animata ſenſibilis) ea vero quę eſt mortalis & immortalis differētia,& quę rationalis & irratiōalis,diuiſiuę ſunt animalis differētię.per eas enim,genera in ſpecies diuidim⁹.Sed eæ quidem quę diuiſiuę ſunt differentię generū,completiuę ſunt,& conſtitutiuę ſpecierum. Diuiditur enim animal,rationali & irrationali differentia,& rurſus mortali & immortali differentia:ſed rationalis & mortalis differentię,cōſtitutiuę ſunt hominis, rationalis vero & immortalis,dei.illę vero quę ſunt irrationalis & mortalis,irratiōalium ſunt

Diuiſio 2

Platonicum.

animalium. ſic etiã & ſupremę ſubſtantię cum diuiſiuæ ſint animati & inanimati differentiæ, ſenſibilis & inſenſibilis: animata & ſenſibilis cõgregatæ ad ſubſtantiã, animal perfecerunt: animata vero & inſenſibilis perfecerunt plantam. Quoniam ergo eædem aliquo modo quidem acceptæ ſuut conſtitutiuę, aliquo modo autem diuiſiuę, ſpecificę omnes vocantur. & his maxime opus eſt ad diuiſiones generum, & diffinitiones ſpecierum, ſed non ijs quę ſecundum accidẽs inſeparabiles ſunt, nec magis ijs quę ſunt ſeparabiles. 29 Quas etiam determinantes dicunt. Differentia eſt qua abundat ſpecies a genere. homo enim ab animali plus habet rationale, & mortale, animal enim ipſum neque nihil horum eſt. 30 Vnde nam habebunt ſpecies differentias? Neque enim omnes oppoſitas habet, quoniam in eodem ſimul habebit oppoſita. ſed quemadmodum probant, poteſtate quidem habet omnes ſub ſe differentias, actu vero nullam. ac ſic neque ex ijs quę non ſunt, aliquid fit, neque oppoſita in eodem erunt. 31 Diffiniunt autem eam & hoc modo. Differentia eſt quæ de pluribus & differentibus ſpecie in eo quod quale quid eſt prædicatur. Rationale enim & mortale de homine prædicatur in eo quod quale quid eſt, homo dicitur. ſed nõ in eo quod quid eſt. quid eſt enim homo nobis interrogatis, cõueniens eſt dicere animal. quale autem animal inquiſitis, quoniam rationale & mortale eſt, conuenienter aſsignabimus. Rebus enim ex materia & forma conſtantibus

Diffi. 1

Duę negatiões vehemẽtius negant.

Dubiũ

Diffinitio 2

Analogia phyſica.

vel ad ſimilitudinē proportionemq; materiæ & formę, conſtitutionem habentibus: quemadmodum ſtatua ex materia quidē eſt ære, ex forma autē figura: ſic & homo communis, & ſpecialis ex materia quidem ſimiliter ꝓportionaliterq; conſiſtit ex genere, ex forma autem differentia. totum autē hoc animal rationale mortale, homo eſt: quemadmodum illic ſtatua.

Diffinitio 3

32 Deſcribunt autem huiuſmodi differentiā, & hoc modo. Differentia quod natum eſt diuidere ea quæ ſub eodem genere ſunt. Rationale enim & irrationale, hominem & equum, quæ ſub eodem genere ſunt (quod eſt animal) diuidunt.

Diffinitio 4

33 Aſsignant autem & hoc modo. Differentia eſt qua differunt à ſe ſingula. Namq; homo & equus ſecundum genus non differunt

Platonicum.

ſum⁹ enim animalia & nos, & irrationalia: ſed additum rationale diſiunxit nos ab illis. & rationales ſumus & nos & dijs, ſed mortale appoſitum, diuiſit nos ab illis.

Diffinitio 5

34 Interius autem perſcrutantes differentiam, dicunt non quodlibet eorum quæ ſub eodem genere ſnut diuidentium, eſſe differentiam, ſed quod ad eſſe conducit, & quod quid erat eſſe, & eius rei pars eſt. Neq; enim quod natum eſt nauigare, eſt hominis differentia, etſi ſit proprium hominis. dicimus enim animalium hęc quidem apta eſſe ad nauigandum, illa vero minime, diuidentes hominem ab alijs. ſed aptum natum eſſe ad nauigandum non eſt ſubſtantiæ completiuum, nec

Correlarium.

eius pars, ſed aptitudo quædam ſolum, iccirco quia non eſt talis, quales ſunt quæ ſpecifice di-

cuntur differentię. 35 Erũt ergo ſpecificę differentiæ:quæcũque alterã faciuntſpeciẽ, & quæcunque in eo quod quid erat eſſe accipiũtur.Et de differentijs quidem iſta ſufficiant.

De proprio. Cap.IIII.

36 PRopriũ vero quadrifariã diuidũt. Nã & id quod ſoli alicui ſpeciei accidit, et ſi nõ omni, propriũ dicitur, vt huiuſmodi,medicũ eſſe,vel geometrã.Et quod omni accidit,etſi nõ ſoli.quẽadmodũ homini,eſſe bipedem. Et quod ſoli & omni,& aliquando. vt omni homini.in ſenectute caneſcere. Et quod ſoli & omni,& ſemper.quẽadmodũ homini, eſſe riſibile. 37 Nam etſi non ſemper rideat,tamẽ riſibilis dicitur, nõ quod rideat ſemper, ſed quod aptus natus ſit vt rideat: hoc autẽ ei ſemper cõnaturale eſt,vt equo hinnibile. 38 Hæc aut dicunt proprie propria:quoniam etiã conuertuntur.Si quid enim equus, hinnibile eſt, & ſi quid hinnibile eſt,equus eſt.

De accidente. Cap. V. Deſcriptio 1

39 ACcidẽs eſt quod adeſt & abeſt præter ſubiecti corruptionem. 40 Diuiditur autem in duo,nanq; id eius ſeparabile eſt, & illud inſeparabile, eſt enim dormire, ſeparabile accidens: nigrum vero inſeparabiliter coruo & æthiopi accidit. 41 Poteſt autem ſubintelligi & coruus ablus, & æthiops nitens colore præter ſubiecti corruptionem. 42 Diffinitur autem ſic quoque. Accidẽs eſt quod cõtingit eidem ineſſe, & nõ ineſſe. 43 Et quod neque genus eſt, neque differẽtia,

Diuiſio.

Deſcriptio 2

Deſcriptio 3

neque ſpecies,neq; proprium: ſemper aũt eſt in
ſubiecto ſubſiſtẽs.Omnibꝰ igitur determinatis
quæ propoſita ſunt(dico autem genere,ſpecie,
differentia,proprio,& accidente) dicẽdum eſt
quę eis communia ſunt,& propria.

De cõmunitatibus & differentijs quinque vocum. Cap. VI.

1 44 Commune quidẽ eſt omnibꝰ de pluri-
Cõmu. bus prędicari,quemadmodũ dictũ eſt.
G Sed genus quidem,de omnibus ſub ſe
S ſpeciebus & indiuiduis,& differẽtia ſimiliter.
D ſpecies autẽ de ijs quę ſub ipſa ſunt indiuiduis.
P at vero proprium de ſpecie cuius eſt ꝓprium,
A & de his quæ ſub ſpecie ſunt indiuiduis , acci-
dens autẽ & de ſpeciebꝰ,& de indiuidus.Nan-
que animal de equo , & boue prædicatur , quæ
ſunt ſpecies,& de hoc equo,&de hoc boue,quę
ſunt indiuidua.irrationale vero & de equo &
boue,& de ijs qui ſunt particulares prędicatur.
ſpecies autẽ vt homo,ſolũ de ijs qui ſunt parti-
culares homines prędicatur.proprium vero de
ſpecie cuius eſt propriũ,& de ijs quę ſub ſpecie
ſunt indiuiduis.vt riſibile de homine , & de ijs
qui ſunt particulares.nigrũ autem & de ſpecie
coruorum & de ijs quę ſunt particulares,quod
eſt accidẽs inſeparabile . & moueri de homine,
& de equo,quod eſt accidẽs ſeparabile.ſed prin
cipaliter quidẽ de indiuiduis,ſecundo vero lo-
3 co de ijs quæ continẽt indiuidua. 45 Commu-
Cõmu- ne autem eſt generi,& differentiæ continentia
nitates. ſpecierum . Continet enim & differentia ſpe-
G cies,& ſi nõ omnes quot genera.rationale enim
D (etſi nõ cõtinet ea quę ſunt irrationalia vt genꝰ,

quemadmodũ animal) tamen continet hominẽ & deum, quæ ſunt ſpecies. 46 Et quæcunque prędicantur de genere vt genere, & de ijs quæ ſub ipſo ſunt ſpeciebus prędicantur. & quęcũq; prędicantur de differentia vt differentia, & de ea (quę ex ipſa eſt) ſpecie prędicabuntur. Nam cum genus animal ſit, non ſolum de eo prędicatur vt genere, ſubſtãtia, & animatum, & ſenſibile, ſed etiam de ijs quę ſunt ſub animali ſpecieb^9 omnibus prędicantur hęc, vſque ad indiuidua, cumque differentia ſit rationale, prędicatur de ea vt differẽtia id quod eſt ratione vti, & nõ ſolũ de eo quod eſt rationale, ſed etiã de ijs quę ſunt ſub rationali ſpeciebus, prędicabitur ratione vti. 47 Commune autem eſt perempto genere, vel differentia, ſimul perimi quę ſub ipſis ſunt. Quemadmodum enim ſi non ſit animal, non eſt equus, neque homo, ita ſi non ſit rationale, nullum erit animal quod vtatur ratione. Platonicum.

48 Proprium autẽ eſt generi de pluribus prędicari quam differentia, & ſpecies, & proprium & accidens. Animal enim de homine & equo, & aue, & ſerpente prędicatur. quadrupes vero de ſolis quatuor pedes habentibus. homo vero de ſolis indiuiduis. & hinnibile, de equo ſolũ, & de ijs qui ſunt particulares, & accidẽs ſimiliter de paucioribus. Oportet aũt differentias accipere, quibus diuiditur genus: non eas quæ cõplent ſubſtantiarum generis, ſed quæ ſunt diuiſiuæ. 6 Differẽ. G D

49 Amplius genus continet differentiã poteſtate (animalis enĩ hoc quidẽ rationale eſt, illud vero irrationale) differẽtię vero nõ continẽt ge

nera. 50 Amplius. Genera quidē priora ſunt ijs quæ ſunt ſub ſe poſitæ differentijs, propter quod ſimul quidem eas auferunt, non aūt ſimul auferuntur ab eis. Sublato enim animali, auffertur rationale & irrationale, differētiæ Vero nō amplius ſimul auferūt genus. nam etſi omnes interimantur, tamē ſubſtantia animata ſenſibilis ſubintelligi poteſt, quæ eſt animal. 51 Amplius. Genus quidē in eo quod quid eſt: differētia Vero in eo quod quale quiddā eſt (quēadmodū

Platonicum. dictū eſt) prædicatur. 52 Amplius. Genus quidem Vnū eſt ſecundū vnamquamque ſpeciem, Vt hominis id quod eſt animal, differentiæ Vero plurimæ ſunt, Vt rationale, mortale: mētis & diſciplinæ perceptibile, quibus ab alijs animalibus differt. 53 Et genus quidē comſimile eſt materiæ, formæ vero differentia. Cū aūt ſint & alia communia, & propria generis & differētiæ nunc iſta ſufficiant. 54 Genus autem & ſpecies commune quidem habent de pluribus (quem admodū dictū eſt) prædicari. Sumatur autē ſpecies vt ſpecies ſolum, non etiā vt genus, ſi fuerit idem ſpecies & genus. 55 Commune autē ijs eſt, & priora eſſe ijs de quibus prædicātur. 56 Et totum quoddam eſſe Vtrunque. 57 Differunt autem eo quod genus quidem continet ſpecies ſub ſe, ſpecies vero continetur, & non continet genera. de pluribus enim genus, quam ſpecies predicatur. 58 Amplius. Genera præiacere oportet, & informata ſpecificis differentijs perficere ſpecies. vnde & priora ſunt naturaliter genera, & ſimul interimentia, ſed quę nō ſi

3 Cōmu. G S

5 Differē. G S

mul interimantur. & ſpecies quidem cum ſit, eſt & genus omnino, genus vero cũ ſit, nõ omnino erit ſpecies. 59 Et genera quidem vniuoce de ſpeciebus prędicãtur, ſpecies vero de generib⁹ minime. 60 Amplius. Genera quidẽ abundãt earum quæ ſub ipſis ſunt ſpecierum continentia, ſpecies vero a generibus abũdant proprijs differentijs. 61 Amplius. Neq; ſpecies fiet vnquam generaliſſimum: neque genus fiet vnquã ſpecialiſſimum. 62 Generis autem & proprij cõmune quidẽ eſt, ſequi ſpecies. Nã ſi homo eſt, animal eſt. & ſi homo eſt, riſibile eſt. 63 Et æqualiter prædicari genus de ſpeciebus, & propriũ de ijs quæ illo participãt indiuiduis. æqualiter enĩ & hõ, & bos animal ẽ. & Cato, & Cic. riſibile eſt. 64 Commune autẽ eſt etiã vniuoce prædicari genus de proprijs ſpeciebus & proprium de ijs quorum eſt proprium. 65 Differunt autem, quoniam genus quidem prius eſt: poſterius vero proprium. Oportet enim eſſe animal: dehinc diuidi differẽtijs & ꝓprijs. 66 Et genus quidem de pluribus ſpeciebus prædicatur: propriũ vero de vna ſola ſpecie cuius eſt proprium. 67 Amplius. Proprium quidẽ conuerſim prędicatur de eo cuius eſt proprium. genus vero de nullo conuerſim predicatur. Nam neque ſi animal eſt, hõ eſt: neque ſi animal eſt, riſibile eſt. ſin vero homo eſt, riſibile eſt, & conuerſo. 68 Amplius. Proprium omni ſpeciei ineſt cuius eſt propriũ & ſoli, & ſẽper: genus vero omni quidẽ ſpeciei ineſt cuius fuerit gen⁹, & ſemper, non autem ſoli. 69 Amplius. Species

3 Cõmu. G P

5 Differẽ. G P

hæc expoſitio est fabri / si auferuntur propria quo simul auferuntur genera sed si auferuntur genera simul auferuntur species quorum casu propria quales et speciebus

. Id a grę quidẽ interẽptæ, nõ ſimul ĩterimũt genera quo
co nunc rũ ſunt ſpecies: propria vero interẽpta, ſimul in
cuariat . terimũt ea quorũ ſunt propria: & ijs quorũ ſunt
1 propria interemptis, & ipſa ſimul interimuntur.

Cõmu. 70 Generis vero & accidentis commune
G eſt, de pluribus (quemadmodum dictũ eſt) præ-
A dicari, ſiue ſeparabilium illud accidens ſit, ſiue inſeparabiliũ. Et enim moueri de pluribus, & nigrum de coruis, & de omnibus æthiopib⁹, & aliquibus inanimatis prædicatur. 71 Differt autem genus ab accidente, quoniam genus ante ſpeciem eſt; accidentia vero ſpeciebus poſteriora ſunt. Nã etſi inſeparabile ſumatur accidens, tamen prius eſt illud cui accidit, quam accidẽs.

Ens. 72 Et genere quidẽ quæ participant, æqualiter participant, accidẽte vero non æqualiter, Intenſionẽ enim & remiſſionem ſuſcipit accidentiũ participatio: generum vero minime. 73 Et accidentia quidem in diuiduis principaliter ſubſiſtunt, genera vero & ſpecies naturaliter priora ſunt indiuiduis ſubſtantijs. 74 Et genera quidem in eo quod quid eſt prædicantur de ijs quæ ſub ipſis ſunt: accidentia vero in eo quod quale aliquid eſt, vel quomodo ſe habeat vnumquodq;. Qualis enim eſt æthiops interrogatus: dicis, niger, & quẽadmodũ ſe Socra. habeat: dicis, quoniam ſedet vel ambulat. 75 Genus igitur quo ab alijs quatuor differat dictum eſt. contingit autem etiam vnumquodque aliorũ differre ab alijs quatuor. quare cum quinque quidem ſint, vnumquodq; autem ab alijs quatuor differat, quater quinque, viginti fiunt omnes differẽ

tiæ. Sed ſemper deinceps enumeratis, & ſecundis quidem vna differentia deficientibus (propter ea quoniam iã ſumpta eſt) tertijs vero duabus, quartis vero tribus, quintis vero quatuor, decem omnes fiunt: quatuor, tres, duæ, vna. genus enim quo differt a differentia, & ſpecie, & proprio, & accidente, dictũ eſt, quatuor igitur differẽtiæ. Differẽtia vero quo differat a genere, dictum eſt quando quo differt genus ab ea dicebatur: reliquũ eſt igitur quo differat differentia, a ſpecie, proprio, & accidente dicatur: & fiunt tres, rurſus ſpecies quo quidẽ differat a differentia dictum eſt: quando quo differt a ſpecie differentia, dicebatur. quo etiam differat ſpecies a genere dictum eſt, quando quo differt genus a ſpecie dicebatur. reliquũ eſt igitur vt quo differat ſpecies a proprio & accidente dicatur. duæ igitur ſunt hæ differẽtiæ. Propriũ aũt quo differat ab accidente relinquetur. nã quo a ſpecie. & differentia, & genere differat, prędictũ eſt. in illorũ ad ipſum differẽtijs. Quatuor igitur ſumptis generis ad alia differentijs, tribus vero differentiæ, duabus aũt ſpeciei, vna vero proprij ad accidens, decem erunt omnes: quarũ quatuor quæ ſunt generis ad reliqua, ſuperiꝰ demõſtrauimꝰ.

Secundis tertijs, quartis, quintis, quę ſecũdo ſunt, loco tertio, quarto quinto ita Hermolaus exponit

76 Commune ergo differentiæ & ſpeciei eſt, æqualiter participari, homine enim æqualiter participant particulares homines, & rationali differentia. 77 Commune vero eſt & ſemper adeſſe ijs quæ illis participant. Sẽper enim Socrates rationalis eſt, & ſemper Socrates homo. 78 Proprium autem differentiæ quidem eſt in

2 Cõmu. D S

4 eo quod quale eſt prædicari, ſpeciei vero in eo
Differē. quod quid eſt. Nā etſi homo velut quale quid ac
D cipiatur, non tamen ſimpliciter erit quale, ſed
S ſecundū id quod generi aduenientes differētię
eū cōſtituerunt. 79 Amplius. Differentia qui
dē in pluribus ſæpe ſpeciebus cōſideratur, quē
admodū quadrupes in pluribus animalibus ſpe
cie differētibus: ſpecies vero in ſolis ijs quæ ſub
ſpecie ſunt, indiuiduis eſt. 80 Ampli⁹. Differē
tia prior eſt ea ſpecie quæ eſt ſecundū ipſam. Si-
mul enim ablatū rationale interimit hominem,
homo vero interemptus, non aufert rationale,
Platoni cum ſit deus. 81 Amplius. Differentia quidem
cum componitur cū alia differentia (rationale enim
& mortale compoſitum eſt in ſubſtantia homi-
nis) ſpecies vero ſpeciei nō cōponitur, vt gignat
aliam aliquā ſpeciem. Quædā enim equa cuidā
aſino permiſcetur ad muli generationem, equa
autem ſimpliciter, aſino compoſita, nunquam
2 perficeret mulum. 82 Differentia vero & pro
Cōmu. prium commune quidem habent, æqualiter par
D ticipari ab ijs quæ illis participant. Æqualiter
P enim rationalia, rationalia ſunt: & riſibilia, riſi
bilia ſunt. 83 Et ſemper & omni adeſſe cōmu
ne vtriſque eſt. Et ſi enim curtetur qui bipes eſt
tamen ad id quod natū eſt ſemper, dicitur: quo-
niā & riſibile in eo quod natū eſt ſemper, dici-
tur: ſed nō in eo quod ſemper rideat. 84 Pro-
priū autē differentiæ eſt. quoniam hæc quidem
de pluribus ſpeciebus dicitur ſæpe: vt rationale
de deo, & homine, propriū vero dicitur de vna
ſola ſpecie cui⁹ eſt propriū. 85 Et differētia qui

dē illis eſt conſequens quorũ eſt differentia, ſed non conuertitur: propria vero cõuerſim prædicantur de ijs quorũm ſunt propria, propter id quod conuertuntur. Differentiæ autē & accidēti cõmune quidē eſt, de pluribus dici. 86 Cõmune vero eſt ad ea quæ ſunt inſeparabilia accidentia, ſemper, & omni adeſſe. 87 Bipes enim ſemper adeſt omni homini, & omnibus coruis nigrum eſſe ſimiliter. 88 Differunt aũt, quoniam differentia quidem continet ſpecies, & nõ continetur (cõtinet enim rationale deum & hominem) accidentia vero aliquo quidem modo continēt, eo quod in pluribus ſint: aliquo vero modo cõtinētur, eo quod nõ vnius accidēti ſuſceptibilia ſint ſubiecta, ſed pluriũ. 89 Et differētia quidē inintēſibilis eſt & irremiſſibilis: accidētia vero magis & minus ſuſcipiũt. 90 Et impermixte quidē ſunt cõtrariæ differētiæ: mixta vero nonnunquã ſunt contraria accidētia. Huiuſmodi quidē cõmuniones & proprietates differentiæ, & cæterorum ſunt. Species vero quo quidē differt a genere, & differentia dictũ eſt: in eo quod dicebamus quo genus differt a cæteris, & quo differentia differt a cæteris. reliquum eſt quo differt a proprio & accidēte, vt dicatur. 91 Speciei autem & proprij cõmune quidē eſt adinuicem conuerſim prædicari. Nam ſi homo eſt riſibile eſt: & ſi riſibile eſt, homo eſt. Riſibile vero quoniam ſecundum id quod natũ eſt, ridere ſumendum, ſæpe iam dictum eſt. 92 Commune autem eſt æqualiter eſſe. Aequaliter enim aſſunt ſpecies ijs quæ illis participãt: & ꝓpria ijs

2 Cõmu. D P

2 Cõmu. D A

3 Differē. D A

2 Cõmu. S P

4 quorum ſunt propria. 93 Differt autem ſpeci-
Differē. es a proprio, quoniam ſpecies quidem poteſt &
S aliorum genus eſſe: proprium vero & aliarū ſpe
A cierum eſſe proprium impoſſibile eſt. 94 Et
ſpecies quidem ante ſubſiſtit quā propriū, pro-
prium vero poſt fit in ſpecie. Oportet enim ho
minem eſſe: vt ſit riſibile. 95 Amplius. Species
quidem ſemper actu adeſt ſubiecto: proprium
vero aliquando, & poteſtate: Homo enim ſem-
per actu eſt Socrates: nō vero ſemper ridet, quā
uis natus ſit ſemper vt ſit riſibilis. 96 Amplius. Quorum termini ſunt differentes, & ipa ſūt
differentia. Eſt autem ſpeciei quidem ſub gene-
re eſſe, & de pluribus & differētibus numero in
eo quod quid eſt prædicari, & cætera huiuſmo-
di, proprij vero, & ſoli, & omni, & ſemper adeſ
1 ſe. 97 Speciei vero & accidentis cōmune qui-
Cōmu. dē eſt de pluribus prędicari. Rarę vero ſunt alię
S communitates, propter ea quod quam plurimū
A diſtant ab inuicem accidens, & id cui accidit.
98 Propria vero ſunt vtriuſque, ſpeciei quidē
4 in eo quod quid eſt prædicari de ijs quorum eſt
Differē. ſpecies: accidentis autem in eo quod quale quid
S dam eſt, vel quo modo ſe habens eſt. 99 Et
A vnamquanque ſubſtantiam vna quidem ſpecie
participare, pluribus autem accidentibus & ſe-
parabilibus, & inſeparabilibus. 100 Et ſpe-
cies quidem præintelliguntur accidentibus, et-
ſi etiam ſint inſeparabilia (oportet enim eſſe ſub
iectum vt illi aliquid accidat) accidentia vero
poſterioris generis ſūt, & aduētitiæ naturæ. 101
Et ſpeciei quidem participatio æqualiter eſt, ac

cidentis vero etſi inſeparabile ſit, non ęqualiter. AEthiops enim æthiope habebit colorem, vel intenſum amplius, vel remiſſum ſecundum nigredinem. Reſtat autem de proprio & accidēte dicere quo enim proprium a ſpecie, & differentia, & genere dffert, dictum eſt. 102 Commune aūt ꝓprio & inſeparabili accidenti eſt, quod præter ea, nunquam conſiſtant illa in quibus cō ſiderantur. Quemadmodum enim præter riſibile non ſubſiſtit homo, ita nec præter nigredinem ſubſiſtit æthiops. 103 Et quemadmodum ſemper. & omni adeſt proprium, ſic & inſeparabile accidens. 104 Differunt autem, quoniā proprium vni ſoli ſpeciei adeſt, quemadmodū riſibile homini, inſeparabile vero accidēs vt nigrum, nō ſolum æthiopi, ſed etiam coruo adeſt & carboni, & hebeno & quibuſdam alijs. 105 Amplius proprium conuerſim prædicatur de eo cuius eſt proprium, & æqualiter: inſeparabile vero accidens conuerſim non prædicatur. 106 Et propriorū quidem æqualis eſt participatio, accidentium vero vel magis vel minus. Sunt quidem aliæ communitates vel proprietates eorum quæ dicta ſunt, ſed ſufficiunt etiam hæc ad diſcretionem eorum, cōmunitatiſq; traditionem.

2 Cōmu. P A

3 Differē. P A

Introductionis quinque vocum
Porphyrij Finis.

Categoriarum

PRAEDICAMENTORVMque Ariſtotelis liber, diuo Seuerino Boetio interprete.

De æquiuocis, vniuocis & denominatiuis. Cap. I.

Diffinitio. 1 A Equiuoca dicuntur quorum nomen ſolum commune eſt, ſecundum nomen vero ſubſtantiæ ratio diuerſa. Vt animal & homo, & quod pictum eſt. Horum enim ſolum nomen commune eſt, ſecundum nomen vero ſubſtantiæ ratio diuerſa. Si enim quis aſſignet quid ſit eorum

Diffinitio. 2 vtrũque quo animal eſt, propriã aſſignabit vtriuſque rationem. 2 Vniuoca vero dicũtur quorum nomen commune eſt, & ſecundum nomen eadẽ ſubſtantiæ ratio. vt animal & homo, atque bos, communi enim nomine horum vtrunque animal nũcupatur, & eſt ratio ſubſtantiæ eadẽ. Si quis enim aſſignet vtriuſque rationem, quid vtrumque eſt quo animal eſt, eãdem aſſignabit

Diffinitio. 3 rationem. 3 Denominatiua vero dicũtur quæcunque ab aliquo, ſolo differentia caſu, ſecundum nomen habent appellationem, vt a grammatica grammaticus, & a fortitudine fortis.

De complexis, & incomplexis. Cap. II.

4 EOrum quæ dicuntur, alia quidem ſecūdū complexionē dicuntur, alia vero ſine cōplexione. Et ea igitur quæ ſecundum cōplexionē dicuntur ſunt, vt homo currit, homo vincit. Ea vero quæ ſine complexione dicuntur ſunt, vt homo, bos, currit, vincit. 5 Eorū quæ ſunt, alia de ſubiecto aliquo dicuntur, in ſubiecto vero nullo ſunt, vt homo de ſubiecto quidē dicitur quodam homine, in ſubiecto vero nullo eſt. Alia autē in ſubiecto quidē ſunt, de ſubiecto autē nullo dicuntur. I~~n ſubiecto vero eſſe dico, quod cū in aliquo ſit nō ſicut quędā pars, impoſſibile eſt eſſe ſine eo in quo eſt~~. vt quædā grāmatica in ſubiecto quidē eſt in anima, de ſubiecto vero nullo dicitur. & hoc albū in ſubiecto quidē eſt corpore. omnis enim color in corpore eſt. Alia vero de ſubiecto dicūtur, & in ſubiecto ſūt. vt ſciencia in ſubiecto quidē eſt in anima: de ſubiecto vero dicitur, vt de grammatica. Alia vero neq; in ſubiecto ſunt, neque de ſubiecto aliquo dicuntur. vt quidā homo, & quidā equus. Nihil enim taliū neque in ſubiecto eſt, neque de ſubiecto aliquo dicitur. Simpliciter autē quæ ſunt indiuidua, & numero ſingularia, de ſubiecto nullo dicuntur. in ſubiecto autem nihil aliqua prohibet eſſe. quædam enim grāmatica in ſubiecto eſt, at de ſubiecto nullo dicitur.

De regulis. Cap. III.

6 QVādo alterū de altero prædicatur vt de ſubiecto: quęcūq; (de eo quod ꝑdicatur) dicūtur, omnia etiā de ſubiecto dicētur. Regula I

Vt homo de homine quodã prędicatur,animal vero de homine,ergo & de quodã homine animal prędicabitur.quidã enim homo, & homo
Regula 2 eſt,& animal.7 Diuerſorũ generũ & nõ ſubalternatim poſitorũ,diuerſę ſunt ſpecies,& differẽtię.vt animalis,& ſciẽtiæ.animalis enim differẽtię ſunt,greſſibile,bipes &volatile & aquatile,ſciẽtię vero,nulla earũ eſt.neq;enim ſcientię a ſciẽtia differt,& in eo quod bipes eſt.ſubalternorũ vero generũ,nihil prohibet eaſdẽ eſſe differẽtias.ſuperiora enim de ijs quę ſub ipſis ſunt generib⁹ prędicãtur.quare quęcũque differẽtię prędicati fuerint,eędẽ erũt etiãſubiecti.

De decem prędicamentis generatim. CAP. IIII.

Diuiſio. 8 EOrum quę ſecũdum nullam cõplexionem dicuntur:ſingulum,aut ſubſtantiam ſignificat:aut quantitatem, aut qualitatem,aut ad aliquid,aut vbi,aut quando, aut ſitum eſt eſſe,aut habere.aut agere.aut pati. Eſt autem ſubſtantia quidem,vt figuraliter dicatur.vt homo,equus.Quantitas autẽ,vt bicubitum,tricubitum.Qualitas.vt albũ grammaticum.Ad aliquid.vt duplum,dimidiũ,maius. Vbi vero.in foro,inLycio.Quãdo aũt,vt heri, ſuperiore anno.Situm vero eſſe vt iacet,ſedet. Habere aũt.vt calciatũ eſſe,armatũ eſſe. Agere
Cõcluſio. vero.vt ſecare,vrere.Pati.vt ſecari,vri.9 Singula igitur eorum quæ dicta ſunt: ipſa quidem ſecundũ ſe,in nulla affiirmatione dicũtur vel negatione.Horum autem ad ſeinuicem cõplexiõe,affirmatio vel negatio fit. Videtur aũt

omnis affirmatio vel vera, vel falſa eſſe. eorum autem quæ ſecundum nullam complexionem dicuntur, nullum neque verum, neque falſum eſt. vt homo, album, currit, vincit.

De ſubſtantia. CAP. V.

10 Subſtãtia autẽ eſt (quę proprie & principaliter & maxime dicitur) quæ neque de ſubiecto aliquo dicitur, neque in ſubiecto aliquo eſt, vt quidã homo, & quidã equus. Diffinitio 1

11 Secundæ autem ſubſtantiæ dicuntur ſpecies, in quibus eæ (quę principaliter ſubſtãtię dicuntur) inſunt, & eæ quidẽ & harum ſpecierum, genera. vt quidã homo, in ſpecie quidẽ eſt in homine, genus vero ſpecie animal eſt. ſecundę igitur hæ ſubſtantiæ dicuntur: vt eſt homo, atque animal. Diffinitio 2

12 Manifeſtum eſt autem ex ijs quę dicta ſunt: quoniã eorũ quæ de ſubiecto dicuntur neceſſe eſt & nomen & rationem de ſubiecto prędicari. vt homo de ſubiecto quodã homine dicitur, prędicatur etiã & nomen. hominem enim de quodã homine prædicabis, & ratio quoq; hominis de quodã homine prędicabitur, quidẽ enim homo & homo eſt, & animal ratiõale mortale. quare & nomẽ & ratio de ſubiecto prædicabitur. Eorũ vero quæ in ſubiecto ſunt in plurimis quidẽ neque nomẽ, neq; ratio prędicabitur de ſubiecto, in aliquibus autẽ nomen quidem nihil prohibet prędicari aliquando de ſubiecto, rationem vero impoſſibile eſt. vt album cum in ſubiecto ſit corpore, prædicatur de ſubiecto (dicitur enim corpus album) ratio vero albi nunquam de corpore prædica- Concluſio. 1

bitur .alia vero omnia aut de ſubiectis dicuntur primis ſubſtantijs,aut in ſubiectis eis ſunt. Hoc autē manifeſtū eſt ex ijs quę per ſingula proponūtur.vt animal de homine prędicatur, ergo & de quodā homine animal prædicabitur.Nam ſi de nullo quorūdā hominū, neq; omnino de homine.rurſus color in corpore eſt, ergo & in quodā corpore.Nā ſi non in aliquo eſſet ſingulorū, nec omnino in corpore.quare alia omnia aut de ſubiectis primis dicuntur ſubſtātijs:aut in ſubiectis eis ſunt. 13 Nō ergo exiſtentibus primis ſubſtātijs.impoſſibile eſt aliquid aliorū eſſe.Omnia enim alia aut prædicātur de eis,aut in ſubiectis eis ſunt,quare nō exiſtētib⁹ primis ſubſtātijs impoſſibile eſt aliorū aliquid eſſe 14 Secūdarū vero ſubſtātiarū,magis ſubſtātia eſt ſpecies,quā gen⁹.Propinquior enī eſt primę ſubſtātię.ſiquis enim aſſignet primā ſubſtātiā quid eſt euidētius & conueniētius aſſignabit,ſpeciē quā genus aſſignās. vt hominē quendā manifeſtius aſſignabit hominē quā animal aſſignās. illud enim proprium magis cuiuſdā hominis,hoc autē cōmunius & cum quandā arborē aſſignauerit,manifeſtius aſsignabit aſſignādo arborē quā plantā. Amplius. Primæ ſubſtantiæ ideo quod alijs omnibus ſubijciuntur , & omnia alia vel de ipſis prędicātur,vel in ipſis ſunt, ꝓpter hoc maxime ſubſtātiæ primę dicūtur.queadmodū aūt primę ſubſtātię ad alia omnia ſe habēt , ſic & ſpecies ad gen⁹ ſe habet . ſubijcitur enim ſpecies generi genera enim de ſpeciebus prędicantur , ſpecies autē cū generibus non cōuertūtur. Quare & ex his ſpe-

Aut.

Correlarium.

Concluſio 2

cies genere magis ſubſtantia eſt. 15 ¶ Ipſarum Cõclu-
vero ſpecierum quęcunque nõ ſunt genera, ni- ſio 3
hil magis alterũ altero ſubſtãtia eſt. Nihil enim
familiarius aſsignabis de quodam homine, hominem aſsignãdo, quam de quodã equo, equũ.
16 ¶ Similiter autem & in primis ſubſtantijs, Cõclu-
nihil magis alterum altero ſubſtantia eſt. Nihil ſio 4
enim magis quidam homo ſubſtantia eſt, quã
quidam bos. 17 ¶ Merito autẽ poſt primas ſub- Cõclu-
ſtantias, ſola aliorũ omnium ſpecies & genera ſio 5
ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur. ſola enim hæc, eorum quę prędicantur primam ſubſtantiã indicant. quendam enim hominẽ ſi quis aſsignauerit quid eſt, ſpeciem quidẽ quã gen⁹ aſsignãdo familiarius demonſtrabit, & manifeſtius faciet hominem aſsignando, quã animal. Aliorũ vero omniũ quicquid aſsignauerit quis, aſsignabit extranee, velut album, aut currit, aut aliud quodcũque taliũ aſsignãs. quare merito hæ ſolę aliorũ, ſecundę ſubſtantię dicuntur. Amplius. Primę ſubſtantiæ eo quod alijs omnibus ſubijciuntur, & omnia alia de illis prędicãtur, vel in ipſis ſunt, proprijſsimę ſubſtãtię dicũtur, ſicut autẽ primę ſubſtãtiæ ad alia omnia ſe habẽt, ita genera & ſpecies primarũ ſubſtantiarũ ad reliqua omnia ſe habẽt. de his enim reliqua omnia prędicãtur. quendã enim hominem dices grammaticũ eſſe, ergo & hominem, & animal grammaticum dices. Similiter autem & in alijs. Cõmu-
18 ¶ Cõmune autem omni ſubſtantię eſt in ſub- nitas. 1
iecto nõ eſſe. Prima nãque ſubſtãtia, nec in ſubiecto eſt, nec de ſubiecto aliquo dicitur. ſecũda-

rum vero ſubſtantiarum conſtat quidem etiam ſic, quia nulla eſt in ſubiecto. homo enim de ſubiecto quidẽ, quodã homine dicitur, in ſubiecto vero nullo eſt, neque enim in quodã homine homo eſt. ſimiliter autẽ & animal de ſubiecto quidẽ dicitur quodã homine, non etiam eſt animal in quodam homine. Amplius. Eorum q̃ in ſubiecto ſunt nomẽ quidẽ de ſubiecto aliquando nihil prohibet prædicari, rationẽ vero impoſſibile eſt. ſecũdum vero ſubſtantiarũ de ſubiecto ratio prædicatur, & nomen: rationem autem hominis de quodam homine prædicabis, & animalis ſimiliter. quare non erit eorum ſubſtãtia. quæ ſunt in ſubiecto. Nõ eſt autem proprium ſubſtãtiæ hoc, ſed & differẽtia eorũ eſt, quæ nõ ſunt in ſubiecto. bipes enim & greſſibile de ſubiecto quidẽ quodam homine dicitur, in ſubiecto vero nullo eſt. neque enim in homine eſt bipes. neque greſſibile. ratio quoque differẽtiæ de illo prædicatur, de quocũque ipſa differẽtia dicitur. velut ſi greſſibile de homine prædicatur, & ratio greſſibilis de homine prædicabitur. eſt enim homo greſſibilis. Nõ nos vero

Dubiũ

cõturbẽt ſubſtãtiarũ partes, quæ ita ſunt in toto quaſi in ſubiecto ſint, ne forte cogamur eas non eſſe ſubſtãtias confiteri. 19 Non enim ſic in ſubiecto eſſe dicebantur, quaſi partes eſſent.

Cõmunitas 2

¶Ineſt autem ſubſtantijs & differentijs omnia vniuoce prædicari. 20 Omnia enim quæ ab his prædicata ſumuntur, aut de indiuiduis prædicantur, aut de ſpeciebus, a prima nanque ſubſtãtia, nulla eſt prædicatio, de nullo

enim ſubiecto dicitur,ſecundarū vero ſubſtan-tiarū ſpecies quidem de indiuiduo prædicatur: genus vero & de ſpecie & de indiuiduo. Similiter autem & differentiæ,& de ſpeciebus & de indiuiduis prędicantur.& rationem quoq; ſuſcipiunt primæ ſubſtantię,ſpecierum,& generum,& ſpecies generis.quęcū que enim de prędicato dicuntur,eadem,& de ſubiecto dicentur.ſimiliter autem rationem differentiarū ſuſcipiunt ſpecies & indiuidua . vniuoca autem ſunt quorum & nomen commune eſt ; & ratio eadem . quare omnia quæ a ſubſtantijs & differentijs ſunt,vniuoce prædicantur ¶ 21 Omnis autem ſubſtantia videtur hoc aliquid ſignificare.& in primis igitur ſubſtantijs indubitabile, & verum eſt,quoniam hoc aliquid ſignificant. Indiuiduum enim & vnum numero eſt quod ſignificatur.In ſecundis vero ſubſtantijs videtur quidem ſimiliter propter appellationis figurā hoc aliquid ſignificare,quādo quis dixerit hominē vel animal,nō tamen verū eſt.ſed magis quale aliquid ſignificant.neque enim vnum eſt quod ſubiectū eſt,quemadmodū primæ ſubſtantię,ſed de plurib⁹ homo dicitur,& animal. Cōmunitas 3

22 Non autem ſimpliciter quale quid ſignificat quemadmodum album(nihil enim aliud ſignificat album,quā qualitatē)at ſpecies & gen⁹ circa ſubſtantiam qualitatem determinēt qualem enim quandam ſubſtantiam ſignificāt.plus autem in genere determinatio fit,quam in ſpecie.dicens enim animal plus cōplectitur,quam qui hominem ¶ 23 Ineſt autem ſubſtātijs nihil Cōmunitas 4

illis eſſe contrariũ. Primæ enim ſubſtantię quid erit contrariũ? Vt cuidam homini, vel cuidam animali, nihil eſt contrariũ. at vero nec homini nec animali aliquid eſt contrariũ. Non eſt autẽ hoc ſubſtantiæ proprium, ſed etiam multorum aliorum, vt quantitati. bicubito enim vel tricubito, nihil eſt contrariũ. at vero nec decem, nec alicui talium. 24 Niſi forte quis multũ pauco dicat eſſe cõtrarium, vel magnũ paruo. Determinatorum vero quantorũ nullum nulli eſt cõtrarium. ❡ 25 Videtur autem ſubſtantia non ſuſcipere magis & minus. 26 Dico autem, non quoniam ſubſtantia nõ eſt a ſubſtantia magis & minus ſubſtantia (hoc enim dictum eſt quoniam eſt) ſed quoniam vnaquæque ſubſtantia hoc ipſum quod eſt, non dicitur magis & minus, vt ſi eſt hæc ſubſtantia, homo, non erit magis & minus homo, nec ipſe a ſeipſo, nec alter ab altero, nõ enim eſt alter altero magis homo, ſicut eſt album alterum altero magis album, & bonum alterum altero magis bonum. ſed & ipſum a ſe magis & minus dicitur. vt corpus cum ſit album magis nunc album eſſe dicetur quam prius. & cum calidum ſit, magis & minus calidum dicitur. Subſtantia vero non dicitur magis neque minus. nihil enim homo magis nunc homo quam prius dicitur. neque aliorum quicquam quæ ſubſtantiæ ſunt. quapropter non recipiet ſubſtantia magis & minus ❡ 27 Maxime vero proprium ſubſtantiæ eſſe videtur, quod cum vnum, & idem numero ſit, cõtrariorum ſuſceptiuum eſſe. vt in alijs quidem nõ ha-

Cõmunitas 5

Nullum nulli eſt cõtrariũ duæ negatiões negant, & tantũ eſt ac ſi dicatur nullum alij cuilibet eſt cõtrariũ

Cõmunitas 6

bet quiſquã quod proferat quæcũq; nõ ſunt ſubſtantiæ, quod cum ſit vnum numero, ſuſceptibile cõtrariorũ ſit. velut color. qui eſt vnus & idẽ numero, nõ dicitur albus & niger. neque eadem actio & vna numero praua, & ſtudioſa ſimiliter autem & in alijs quæcunque non ſunt ſubſtantiæ. Subſtantiá vero cum vnum & idem numero ſit, capax contrariorum eſt. vt quidam homo cum vnus & idem ſit, aliquando quidem albus, aliquãdo fit niger, & calidus & frigid⁹: & prau⁹ & ſtudioſus. in alijs autem nullis, aliquid tale videtur 28 Niſi quis forſitan inſtet, dicens orationem & opinionem, cõtrariorum, eſſe ſuſceptibilia. eadem enim oratio vera & falſa videtur eſſe, veluti ſi vera ſit oratio, ſedere quẽdam, eo ſurgente ipſa eadem falſa erit. ſimiliter autẽ & de opinione. ſi quis enim verum putet aliquem ſedere, ſurgente eo falſo putabit eandem de eodem opinionem habens / Sed & ſi quis hoc ſuſcipiat, tamẽ modo differt. nam ea quę in ſubſtantijs ſunt, ipſa quidem mutata ſuſceptibilia ſunt cõtrariorum. Frigidum enim ex calido factũ mutatũ eſt (alteratum enim eſt) & nigrum ex albo, & ſtudioſum ex prauo: ſimiliter autẽ & in alijs vnumquodq; eorum mutationem ſuſcipiens, ſuſceptibile contrariorũ eſt. Oratio nãq; & opinio ipſa quidẽ immobilia omnino perſeuerãt. cũ vero res mouetur, contraria circa ipſa fiũt. oratio namque eius quod ſedeat aliquis permanet eadem. cum vero res mota ſit aliquando quidem vera, aliquando aũt falſa dicitur. ſimiliter autem eſt in opinione, quapropter ſaltẽ mo

Obiectio.

do: proprium ſubſtantię eſt, vt ſecūdū mutatiõnem ſuijpſius ſuſceptibilis ſit cõtrariorum. Siquis aūt recipiat etiam hęc orationem & opinionem ſuſceptibilia eſſe cõtrariorū. nõ eſt hoc verum. Oratio nāque & opinio nõ in eo quod ipſa aliquid recipiant, cõtrariorū ſuſceptibilia eſſe dicūtur, ſed eo quod circa alterū aliqua paſſio facta ſit. nam in eo quod res eſt, aut nõ eſt, in eo etiam oratio vera vel falſa eſſe dicitur, nõ in eo quod ipſa ſuſceptibilis ſit cõtrariorū. ſimpliciter enim a nullo, neque oratio, neque opinio mouetur, quapropter nõ erunt ſuſceptibilia cõtrariorū, cum nulla contrarij, ſit paſſio in eis facta. verum ſubſtantia in eo quod ipſa contraria recipiat, in hoc ſuſceptibilis eſſe contrariorum dicitur. languorum enim & ſanitatem ſuſcipit & candorem, & nigredinem, & vnumquodque talium ipſa ſuſcipiendo contrariorum ſuſceptibilis eſſe dicitur. quare proprium erit ſubſtātię hoc, quod cum vnum & idem numero ſit, ſecūdum ſuijpſius mutationem, ſuſceptibilem cõtrariorū eſſe. De ſubſtātia quidem hęc dicta ſūt.

De quantitate. Cap. VI.

Diuiſio 1

29 QVantitatis autem, aliud eſt cõtinuum, aliud eſt diſcretum, & aliud quidem ex habentibus poſitionē ad ſeinuicem in ipſis, partibus conſtat, aliud autem ex nõ habentibus poſitionem. 30 Eſt autem diſcreta quātitas, vt numerus, & oratio, cõtinua vero, vt linea, ſuperficies, corpus. amplius aūt pręter hęc tempus &

locus.Partium etenim numeri nullus eſt com-
munis terminus.ad quē copulātur partes eius.
vt quinque ſi ſunt denarij partes,ad nullum ter
minum cōmunem copulantur quinque & quin
que,ſed ſemper diſcreta ſunt,& tria & ſeptē ad
nullum communem terminum copulantur.ne
que omnino habeas in numero cōmunē termi-
num partium accipere,ſed ſemper diſcretæ &
ſeparatæ ſunt.quapropter numerus quidem di
ſcretorum eſt.Similiter autem & oratio diſcre-
torū eſt.Quod etenim quātitas eſt oratio,mani
feſtū eſt.menſuratur enim ſyllaba breui & lon-
ga.dico autem cum voce orationem factam.ad
nullū enim communem terminū particulę eius
copulantur.non enim eſt cōmunis terminus ad
quē ſyllabæ copulentur.ſed vnaquæque diuiſa
eſt,ipſa ſecundū ſeipſam.Linea vero continuū
eſt.eſt enim ſumere communem terminum ad
quem partes eius copulentur,id eſt pūctum.&
ſuperficiei,lineam.plani nanque partes ad ali-
quē communem terminum copulantur.ſimili-
ter autem & in corpore habeas ſumere, commu
nem terminum,lineam vel ſuperficiem,ad quā
corporis partes copulantur.Eſt autem taliū &
tempus & locus.præſens enim tempus,copula
tur ad præteritum & ad futurū.rurſus locus cō
tinuorū eſt.locū enim quēdam partes corporis
obtinēt,quæ ad cōmunē terminum copulātur.
ergo & loci partes quę obtinēt ſingulas corpo-
ris partes,ad eūdę cōmunē terminū copulātur,
ad quē & corporis partes.quapropter cōtinuus
erit & locus.Ad vnum enim cōmunem termi-

Diuiſio: nũ eius partes copulantur. Amplius autẽ. Alia quidem conſtant ex partibus quæ in eis ſunt, poſitionem habentibus ad ſeinuicẽ, alia aũt ex non habentibus poſitionẽ. vt lineæ quidẽ partes poſitionẽ habent ad ſeinuicem. ſingulum nanque eorum ſitum eſt alicubi, & habes vnde ſumas, & aſsignes vbi vnumquodque ſitum eſt in plano, & ad quam partem reliquarũ copulatur. ſimiliter autem & partes plani poſitionem habẽt aliquam ſimiliter nanque aſsignetur vnumquodq; vbi iacet, & quæ copulantur ad ſeinuicẽ, ſed & ſoliditatis quoque ſimiliter & loci. In numero aũt nõ poſsit quiſquã oſtendere, quẽadmodum partes eius poſitionẽ aliquã habent ad ſeinuicẽ, aut vbi iacet, aut quæ ptes ad ſeinuicẽ cõnectũtur. neque eæ quæ tẽporis ſunt nihil enim permanent partes tẽporis, quod aũt non eſt permanẽs, quomodo poſitionẽ aliquã habebit? 31 Sed magis ordinẽ quendam particularum dices habere: eo quod aliud quidẽ pri⁹ ſit tẽporis, aliud vero poſterius. Sed & de numero ſimiliter: eo quod prius numeratur vnus quam duo, & duo quã tria & ſic habebũt aliquẽ ordinẽ. poſitionẽ vero nõ multũ accipies. ſed & oratio ſimiliter. nihil enim permanẽt partes eius, ſed dictũ eſt, & nõ poteſt hoc amplius aſſũmi. Quapropter non erit vlla poſitio partium eius, ſiquidẽ nihil permanent. Igitur alia ex habẽtibus poſitionẽ partibus cõſtant, alia ex nõ habẽtibus poſitionẽ,

Concluſio. 32 Proprietatũ quanta dicũtur quæ dicta ſunt, alia vero omnia ſecundũ accidens. Ad hęc enim aſpicientes & alia dicimus quãta: vt multum di

citur albũ,eo quod ſuperficies multa ſit.& actio lõga :eo quod tẽpus multũ ſit,& motus multus. Neque enim horũ ſingulum, per ſe quantũ dicitur.vt ſi quis aſſignet quanta actio eſt tẽpore diffiniet annuã vel ſic aliquo modo aſsignãs.& albũ quantũ quid ſit aſsignãs, ſuperficiẽ definiet. quanta enim fuerit ſuperficies:tantũ album eſſe dicet quare ſola proprie & ſecundũ ſeipſa dicũtur quanta, quæ dicta ſunt aliorũ vero nihil per ſe,ſed ſi forte,per accidens.¶33 Amplius.Quãtitati vero,nihil eſt contrariũ.In definitis enim manifeſtũ eſt quoniã nihil eſt contrariũ.vt bicubito vel tricubito, vel ſuperficiei, vel alicui tali um.nihil enim illis eſt contrariũ.¶34 Niſi quis forte dicat multũ pauco eſſe cõtrariũ vel magnũ paruo.Horũ aũt nihil eſt quãtitas,ſed magis ad aliquid.Nihil enim per ſeipſum magnũ vel paruũ dicitur,ſed eo quod ad alterũ refertur vt mõs quidẽ paruꝰ dicitur,miliũ vero magnũ.eo quod hoc ijs quæ ſunt ſui generis , maius ſit , illud ijs quæ ſui ſunt generis. minus ergo ad aliud eſt eorum relatio.nã ſi per ſeipſum magnũ vel paruũ diceretur,nũquã mons quidẽ aliquãdo paruus, miliũ vero magnũ diceretur.Rurſus in vico quidẽ plures homines eſſe dicimus, Athenis vero paucos,cum ſint illis multo plures. & in domo quidẽ multos,in theatro vero paucos , cum ſint plures . Amplius.Bicubitũ vero & tricubitũ & vnũquodq; taliũ quantitatẽ ſignificat:magnum vero vel paruũ nõ ſignificat quantitatẽ,ſed magis ad aliquid,quoniã ad aliud cõſideratur magnum & paruum . quare manifeſtum eſt, quo-

Cõmu. I

Inſtãtia I

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

niã hæc ad aliquid dicũtur, Amplius. Siue aliquis ponat quantitates eſſe hæc, ſiue nõ ponat nihil illis cõtrarium eſt.quod enim nõ poteſt ſumi per ſeipſum, ſed ad ſolam alterius relationẽ refertur;quomodo huic aliquid erit cõtrarium. Amplius. Si ſunt magnum & paruum cõtraria,cõtingit enim ſimul cõtraria ſuſcipere.& ea ipſa cõtraria.contingit enim ſimul idẽ paruum eſſe & magnũ, eſt enim ad hoc quidẽ paruum, ad aliud vero,idipſum magnum.quare idem & paruũ & magnum eodẽ tempore eſſe cõtingit. quare ſimul cõtraria ſuſcipit, ſed nihil eſt ꝙ videatur ſimul cõtraria ſuſcipere poſſe. vt in ſubſtãtia quidẽ. ſuſceptibilis enim contrariorũ eſſe videtur,ſed nullus ſimul ſanus eſt & æger, neq; albus & niger eſt ſimul. nihilque aliud ſimul cõtraria ſuſcipiet.Et eadẽ ſibijpſis cõtingit eſſe cõtraria.nam ſi eſt magnum paruo cõtrarium,ipſum autẽ idẽ ſimul eſt magnum & paruum, ipſum ſibi erit cõtrariũ.ſed impoſſibile eſt aliquid ſibijpſi eſſe cõtrariũ. nõ eſt igitur magnũ paruo cõtrarium, neque multũ pauco. quare vel ſi nõ ad aliquid hæc quis dicat,ſed quantitatis, nihil

Inſtantia. 2

cõtrarium habebũt ¶35 Maxime autẽ circa locum,eſſe videtur cõtrarietas quãtitatis, ſurſum enim ei quod eſt deorſum cõtrarium ponũt,locum qui in medio eſt deorſum dicẽtes, eo quod plurima diſtãtia eſt medietatis ad mundi termi nos. Videtur & aliorum cõtrariorũ ad his afferre diffinitionẽ quæ enim plurimum a ſeinuicẽ diſtãt ſub eodem genere, cõtraria eſſe diffiniũt.

Cõmu. 2

¶36 Nõ videtur autem quantitas ſuſcipere ma-

gis, & minus, vt bicubitum, neq; enim aliud eſt alio magis bicubitum, neque in numero, vt tria quã quinque nihil magis dicuntur, vel quinque magis quam tria. nec tempus aliud magis & minus dicitur tempus. nec in nullo eorum quæ dicta ſunt, omnino magis & minus dicitur. quare quantitas nõ ſuſcipit magis & minus. 37 Proprium autem maxime quantitatis eſt. quod æquale & inæquale dicitur. Singula quæque enĩ earum quæ dictæ ſunt quantitatum, æqualis & inęqualis dicitur, vt corpus, ęquale & inęquale dicitur. & numerus & tẽpus, ęquale & inęquale, & oratio, ęqualis & inęqualis. ſimiliter autem & in alijs quę dicta ſunt vnumquodque æquale & inæquale dicitur. In cęteris vero quæ quantitates non ſunt, non multum videbitur æqualis & inæquale dici. vt diſpoſitio æqualis & inęqualis non multum dicitur, ſed magis ſimilis & diſſimilis. & album æquale & inæquale non multum dicitur, ſed ſimile vel diſſimile, quale quantitatis maxime ſit proprium, ęquale & inæquale dici. Cõmu. 3

De ad aliquid. Cap. VII.

38 A D aliquid vero talia dicuntur, quęcũque hoc ipſum quod ſunt aliorũ eſſe dicuntur vel quomodolibet aliter ad aliud. Vt maius hoc ipſum quod eſt altero dicitur, aliquo eĩ mai⁹ dicitur, & duplũ alteri⁹ dicitur hoc ipſũ ꝙ eſt, alicuius enim duplũ dicitur. ſimiliter autẽ & alia quęcũq; huiuſmodi ſũt. At vero ſunt etiã & Diffinitio.

hęc ad aliquid, vt habitus, diſpoſitio, ſciētia, ſenſus & poſitio. hæc enim omnia quæ dicta ſunt hęc ipſa quę ſunt aliorū eſſe dicūtur, vel quomodolibet aliter ad aliud, & non aliud quiddā. habitus enim alicuius habitus eſſe dicitur, & ſcientia alicuius ſcientia, & poſitio alicuius poſitio, & alia quidē ſimiliter. Ad aliquid igitur ſūt, quęcunq; hoc ipſum quod ſunt, aliorū eſſe dicūtur, vel quomodolibet aliter ad aliud. vt mōs magnus dicitur ad aliū montē (magnū enim ad aliquid dicitur) & ſimile alicui ſimile, & cætera talia ſimiliter ad aliquid dicūtur. Sunt aūt & accubitus, & ſtatio, & ſeſsio poſitiones quædā. poſitiones vero ad aliquid ſūt. iacere aūt & ſtare vel ſedere ipſa quidē nō ſunt poſitiones, denominatiuę vero dicuntur ab ijs (quæ dictæ ſunt) poſitionibus.

¶39 Ineſt autē cōtrarietas in ijs quæ ſunt ad aliquid. vt virtus vitio cōtrariū, cū ſit vtrunq; eorū ad aliquid: & ſcientia ignorantiæ. Nō aūt omnibus ijs quæ ſunt ad aliquid inſunt cōtraria. duplici enim nihil eſt contrariū, neque triplici, neque vlli taliū ¶40 Videtur aūt magis & minus ea quæ ad aliquid ſunt, ſuſcipere. Simile enim & diſsimile magis & minus dicitur: & ęquale & inæquale magis & minus dicitur, cum vtrunque ſit ad aliquid, ſimile enim alicui ſimile dicitur, & inæquale alicui inæquale. Nō aūt omnia, quæ ſunt ad aliquid, ſuſcipiūt magis & minus. duplum enim non dicitur magis & minus duplum, nec aliquid taliū ¶41 Omnia autē quæ ſunt ad aliquid ad cōuertētiā dicūtur. Vt ſeruus domini ſeruus; & dominus ſerui dominus

Cōmu. 1 — Cōmu. 2 — Cōmu. 3

eſſe dicitur. & duplum dimidij duplũ, & dimidium dupli dimidiũ. & maius minore maius, & minus maiore min⁹. ſimiliter autem & in alijs.
42 Sed caſu aliquotiens differũt ſecũdum locutionem. vt diſciplina diſciplinati diſciplina dicitur, & diſciplinatũ diſciplina diſciplinatũ. & ſenſus ſenſibilis ſenſus, & ſenſibile ſenſu ſenſibile. Cõcluſio. 1
43 At vero aliquotiens non videbitur conuerti, niſi cõuenienter ad quod dicitur aſsignetur, ſed peccet is qui aſsignat, vt alla ſi aſsignetur auis, non cõuertitur vt ſit auis allæ, non enim prius cõuenienter aſsignatũ eſt alla auis, neque enim in eo quod auis eſt, alla auis dicitur, ſed in eo quod allata eſt. multorũ enim & aliorum allæ ſunt, quæ nõ ſunt aues. Quare ſi aſsignetur cõuenienter, & cõuertitur. vt alla, allati alla eſt, & allatũ alla allatum. Cõcluſio 2
44 Aliquotiẽs autem forte & nomẽ fingere neceſſe erit, ſi non fuerit nomen impoſitum ad quod cõuenienter aſsignetur. vt remus ſi aſsignetur nauis, non eſt aſsignatio conueniens. neque enim in eo quod nauis eſt, in eo eius remus dicitur. ſunt enim naues, quarum remi non ſunt. quare non conuertitur. nauis enim non dicitur remi nauis. Sed forte conuenientior aſsignatio erit, ſi ſic quodam modo aſsignetur. remus, remitę rei remus eſt, aut quomodocunque aliter. nomen enim nõ eſt poſitum. cõuertitur autem ſi cõuenienter aſsignetur, remitũ enim remo remitum eſt. Similiter autẽ & in alijs, vt caput cõueniẽti⁹ aſsignabitur capitati caput, quam ſi animalis aſsignetur. neq; enim in eo quod eſt animal,

caput habet, multa enim animalia ſunt capita non habentia. 45 Sic autē fortaſſe facillime quis ſumet, quib⁹ poſita non ſunt nomina, ſi ab ijs quæ prima ſunt, & ijs ad quę conuertuntur, nomina ponuntur. vt in ijs quæ prædicta ſunt, ab alla allatū, a remo remitū. Omnia igitur quæ ad aliquid dicūtur, ſi cōuenienter aſsignentur, ad conuertentia dicūtur. quoniam ſi ad quodlibet aliud aſsignentur, & non ad id ad quod dicuntur, non conuertuntur. dico autem quoniā neque eorum quę indubitanter ad cōuertentiā dicuntur, & nomina eis poſita ſunt nihil conuertitur: ſi ad aliquid eorum quę ſunt accidentia aſsignentur, & nō ad id ad quod dicūtur. vt ſeruus ſi non domini aſsignetur, ſed hominis, vel bipedis, vel cuiuſcunque taliū, non conuertitur. nanque dici nō poteſt, homo eſt ſerui homo. non enim conueniens eſt aſsignatio. 46 Amplius. Si aūt conuenienter aſsignetur ad id ad quod dicitur omnibus alijs ſublatis quęcunque accidētia ſunt, relicto ſolo illo ad quod aſsignatū eſt conuenienter, ſemper ad ipſum dicetur. vt ſi ſeruus ad dominū dicitur, circūſcriptis omnibus quæ accidentia ſunt domino, vt eſſe bipedem vel ſcientiæ ſuſceptibilem, vel hominem, relicto vero ſolo quod dominus eſt, ſemper ſeruus ad ipſum dicetur. ſeru⁹ enim domini ſeruus dicitur. Si autem non conuenienter ad id ad quod dicitur aſsignetur, circunſcriptis omnibus alijs, relicto eo ſolo ad quod aſsignatū eſt, nō dicetur ad ipſum, aſsignetur enim ſeru⁹ hominis, & alla auis, & circūſcribatur ab

homine eſſe dominum, nõ iam ſeruus ad homi
nem dicitur, cum enim dominus nõ ſit, neque
ſeruus eſt. Similiter & de aue, ſi adimatur eam
allatam eſſe, nõ enim amplius erit alla ad ali-
quid. cum enim nõ ſit alatum, nec alla erit ali-
cuius. Quare oportet aſſignari ad id ad quod
cõueniẽter dicitur. & ſi ſit nomẽ poſitum faci-
lis erit aſſignatio. ſi autem nõ ſit, fortaſſe neceſ-
ſarium erit nomẽ fingere. ſi autem ſic aſſigne-
tur, manifeſtum eſt quoniam omnia ad cõuertẽ
tia dicũtur. ¶ 47 Videtur autem ad aliquid, ſi-
mul eſſe natura. & in plurimis quidem verum eſt, in aliquibus vero verum. ſimul enim duplũ & dimidium ſunt, & cum ſit dimidium, duplũ eſt. & cum ſit dominus. ſeruus eſt. & cum ſit ſer uus, dominus eſt. ſimiliter autem his, & alia. Si mul autem hæc auferunt ſeinuicem. ſi enim nõ ſit duplum, non erit dimidium, & ſi non ſit di- midium, non erit duplum. ſimiliter autem & in alijs quæcunque talia ſunt. 48 Non au- tem in omnibus relatiuis verum videtur, eſſe ſi mul natura. ſcibile enim ſcientia prius videbi- tur eſſe. nanque in pluribus ſubſiſtentibus rebus ſcientias accipimus. in paucis vero vel nullo, quiſquam hoc perſpiciet ſimul cum ſcibili ſciẽ tiam eſſe factam. Amplius. Scibile ſublatũ ſimul aufert ſcientiam, ſcientia vero ſimul non aufert ſcibile. nam ſi ſcibile non ſit, non erit ſcientia. nullius enim erit ſcientia. ſci- entia vero ſi non ſit, nihil prohibet eſſe ſcibi le. vt circuli quadratura ſi eſt ſcibilis, ſcientia quidem eius nondum eſt, illa vero ſcibile eſt,

Cõmunitas 4

Concluſio 3

Amplius. Animali quidem ſublato non erit ſcientia, ſcibiliũ vero plurima eſſe cõtingit. Similiter his ſeſe habẽt ea quę de ſenſu ſunt. ſenſibile enim prius quã ſenſus eſſe videtur. ſublatũ enim ſenſibile, ſimul aufert. ſenſum. ſenſus vero, ſenſibile non ſimul aufert. ſenſus enim circa corpus & in corpore ſunt. ſenſibili aũt ſublato, aufertur & corpus. ſenſibile enim corpus eſt, cũ autẽ corpus nõ ſit, aufertur ſenſus. quare ſimul aufert ſenſibile, ſenſum. Senſus vero, ſenſibile non ſimul aufert. ſublato enim animali, ſenſus quidem aufertur: ſenſibile autẽ erit corpus, vt calidũ, dulce, amarũ, & omnia alia quæcunque ſunt ſenſibilia. Amplius. Senſus quidẽ ſimul cũ ſenſitiuo fit. ſimul enim fit animal & ſenſus. ſenſibile vero ante animal & ſenſum eſt. ignis enim & aqua & alia huiuſmodi ex quib⁹ ipſum animal cõſtat, ante ſunt quam animal omnino ſit, vel ſenſus. quare prius ſenſibile quam ſenſus eſſe videbitur.

Dubiũ. 49 Habet autẽ dubitationem, vtrum nulla ſubſtantia ad aliquid dicatur, quẽadmodum videtur: an hoc cõtingat ſecundum quaſdam ſecundas ſubſtantias. Nam in primis ſubſtãtijs verũ eſt. nam neque totæ, neque partes primarũ ſubſtantiarũ, dicuntur ad aliquid. nam quidam homo, non dicitur alicuius quidã homo. neque quidam bos, alicuius quidã bos. Similiter autem & partes, quędã enim manus, dicitur non alicuius quædam manus, ſed alicuius manus. & quoddam caput, non dicitur alicuius quoddã caput, ſed alicuius caput. Similiter autem & in ſecundis ſubſtãtijs, atque hoc

quidem in pluribus. Vt homo nõ dicitnr alicuius homo. nec bos alicuius bos. nec lignũ alicuius lignum, ſed alicuius poſſeſſio dicitur. in huiuſmodi ergo manifeſtum eſt quoniam nõ ſunt ad aliquid. In aliquibus vero ſecundis ſubſtantijs, habet aliquam dubitationem. vt caput alicuius caput dicitur. & manus alicuiꝰ dicitur manus. & ſingula huiuſmodi. quare hæc fortaſſe ad aliquid eſſe videbũtur. 50 Si igitur ſufficiẽter eorum quæ ſunt ad aliquid diffinitio aſſignata eſt. aut nimis difficile, aut impoſſibile eſt oſtendere quod nulla ſubſtãtia eorũ quæ ſunt ad aliquid dicitur. ſi autem nõ ſufficiẽter, ſed ſunt ad aliquid quibꝰ hoc ipſum eſt eſſe, ad aliquid quodã modo ſe habere, fortaſſe aliquid contra iſta dicetur. Prior vero diffinitio ſequitur quidem omnia ea quæ ſunt ad aliquid, nõ tamen hoc eis eſt eſſe quod ſunt ad aliquid, quod ea ipſa quæ ſunt aliorum dicuntur. 51 Ex his ergo manifeſtum eſt quod ſi quis aliquid eorum quæ ſunt ad aliquid definite ſciet, & illud ad quod dicitur definite ſciturus eſt. Palam itaque & ex his eſt. ſi enim nouit aliquis quiddam quod ad aliquid eſt (eſt autẽ eſſe ijs quæ ad aliquid ſunt, idẽ. ac ad aliquid aliquo modo ſe habere) & illud nouit ad quod hoc aliquo modo ſe habet. ſi enim nõ nouit omnino ad quod hoc aliquo modo ſe habet: neque ſi ad aliquid hoc aliquo modo ſe habet. noſcet. Sed in ſingulis palam hoc eſt. vt ſi quid nouit quis definite, quia duplum eſt, & cuius duplum eſt, mox definite nouit. ſi vero nullius definitorum nouit ipſum duplum eſſe, neque

Diffinitio 2.

Correlarium.

ſi ſit duplum omnino nouit. Similiter autem & hoc aliquid ſi nouit quis quod melius eſt definite, & quo melius eſt ſtatim definite neceſſariũ eſt noſſe. Propter hæc, non indefinite ſciet quia hoc eſt peiore melius. ſuſpicio enim hæc eſt, nõ ſcientia. nõ enim ſciuit exacte, quod eſt peiore melius. ſi enim ſic: accidit, nihil eſt deteriꝰ ipſo. Quapropter palam eſt quia neceſſarium eſt ſi nouerit quis aliquod relatiuorum definite, & id ad quod dicitur definite noſſe. 52 Caput vero & manus, & eorum ſingula quæ ſubſtantiæ ſunt ea ipſa quæ ſunt ſciri definite poſſunt, ad quod vero dicantur nõ eſt neceſſarium ſcire. cuius enim hoc caput, vel cuius hæc manus ſit, nõ eſt ſcire definite. quare nõ erunt hæc ad aliquid. Si vero nõ ſunt hæc eorum quæ ſunt ad aliquid verum erit dicere, quia nulla ſubſtantia aliquid eorum eſt quæ ſunt ad aliquid. Fortaſſe autem difficile ſit de huiuſmodi rebus confiderter declarare, niſi id ſæpe pertractatum ſit, dubitaſſe autem de horum vnoquoque non eſt inutile.

53 De qualitate. Cap. VIII.

53 Qualitatem vero dico, ſecundum quam quales quidẽ eſſe dicuntur. 54 Eſt autẽ qualitas, eorũ quæ multipliciter dicũtur. Et vna quidẽ ſpecies qualitatis, habitꝰ & diſpoſitio dicantur. 55 Differt autem habitus a diſpoſitione, quod permanẽtior & diuturnior eſt. Tales vero ſunt ſciẽtiæ & virtutes. ſciẽtia enim videtur eſſe permanẽtium, & eorũ quę

prima species

difficile moueantur, ſi quis vel mediocriter ſumat ſcientiā, niſi grandis permutatio facta ſit, vel ab ægritudine, vel ab aliquo huiuſmodi. ſimiliter autem & virtus, vt iuſtitia, & caſtitas, & ſingula talium, non videntur poſſe moueri, neque facile permutari: diſpoſitiones vero dicuntur quę ſunt facile mobiles, & cito permutabiles. vt calor, & frigiditas, & ęgritudo, & ſanitas, & quæcunque alia huiuſmodi. afficitur enim quoddam modo ſecundū eas homo, cito autem permutatur, & ex calido frigidius fit, & ex ſanitate in ægritudinem tranſit. ſimiliter autē & in alijs, niſi forte: quæ earū cōtingit per temporis longitudinem in naturam cuiuſque transferri, & immobilis vel difficile mobilis exiſtēs quam iam quilibet habitū vocet. Manifeſtū eſt autem quoniā hęc volunt habit⁹ dicere, quę ſunt diuturniora, vel difficile mobilia nanque in diſciplinis non multū retinētes, ſed facile mobiles, non dicūtur habitū habere, quamuis ſint ad diſciplinā peius, meliuſve diſpoſiti. quare differt habitus a diſpoſitione, quod hęc quidem facile mobilis ſit. ille vero diuturnior & difficilius mobilis. 56 Sunt autem habit⁹ & diſpoſitiones, diſpoſitiones vero non neceſſe eſt habitus eſſe. qui enim retinent habitū, & quodāmodo diſpoſiti ſunt ad ea quę habēt vel peius, vel melius. qui autem diſpoſiti ſunt, non omnino retinent habitum. 57 Aliud vero genus qualitatis eſt ſecūdum quod pugilatores vel curſores, vel ſalubres vel inſalubres dicimus. & ſimpliciter quęcunq; ſecūdum potentiam naturalē vel

Qui enim retinēt habitum. litera græca paulo aliter nūc habet vt ex notis agnoſcitur. ſecūda ſpecies

impotentiam dicuntur. Non enim quoniã ſunt diſpoſiti aliquo modo vnũquodque huiuſmodi dicitur, ſed quod habẽt naturalem potentiam, vel impotentiã facile quidem facere, vel nihil pati. vt pugilatores, vel curſores dicuntur, non quod ſint diſpoſiti aliquo modo, ſed quod habeant potentiã naturalem hoc facile faciendi. Salubres vero dicũtur, eo ꝙ habeant potentiã naturalem vt nihil a quibuſlibet accidẽtibus facile patiãtur, inſalubres vero quod impotentiã habeant naturalem nihil facile ab accidentibus patiendi. Similiter his, durũ & molle ſe habẽt. durũ enim dicitur quod habeat potentiã nõ facile ſecari, molle vero quod eiuſdem ipſius habeat impotentiã. 58 Tertia vero ſpecies qualitatis eſt, paſsibiles qualitates & paſsiões. Sunt aũt huiuſmodi, vt dulcedo & amaritudo, & auſteritas, & omnia his cognata. ampli⁹, & calor, & frig⁹, & albedo, & nigredo. Et quoniã igitur hæ qualitates ſunt, manifeſtum eſt. quæcunque enim has ſuſceperint, qualia dicuntur ſecundũ ipſas. vt mel quoniã dulcedinem ſuſcipit, dicitur dulce. & corpus albũ, quoniã albedinem ſuſcipit. ſimiliter autẽ & in cæteris. Paſsibiles vero qualitates dicuntur nõ quod ea quæ illas ſuſceperĩt qualitates, aliquid patiãtur (neq; enim mel quoniã aliquid paſſum ſit, dicitur dulce, neque aliquid aliud huiuſmodi) ſimiliter aũt his. & calor & frigus paſsibiles qualitates dicũtur, nõ (ꝙ ea q̃ illas ſuſcipiũt aliquid paſſa ſint) ſed quoniã ſecũdũ ſenſusvnaquęq; dictarũ qualitatũ paſsiõis effectiua eſt, paſsibiles qualitates di-

tertia ſpecies.

cuntur.dulcedo enim paſsionem quandam ſecũdum guſtum efficit, & calor ſecundum tactum. ſimiliter autem & aliæ. Albedo autem & nigredo & cæteri colores non eodem modo ijs quę dicta ſunt paſsibiles qualitates dicũtur, ſed eo ꝙ ipſæ ab aliqua paſsiõe innaſcũtur.quoniã enim fiunt propter aliquã paſsionem multæ colorũ mutatiões,manifeſtũ eſt.erubeſcẽs enim aliquis rubeus factus eſt. & timẽs,pallidus,& vnũquodque talium. quare etiam ſi quis natura aliquid talium accidentiũperturbationumve paſſus eſt, ſimilem colorem veriſimile eſt eum habere. Quæ enim affectio nunc in eo quod verecundetur circa corpus facta eſt,etiam ſecundum naturalem conſtitutionem eadem fiet affectio, vt & naturalis color ſimilis ſit. quæcunque igitur talium accidentium ab aliquibus paſſionibus difficile mobilibus & permanẽtibus principiũ ſum pſerunt,paſſibiles qualitates dicũtur. ſiue enim ſecundum naturalem cõſtitutionem , pallor fit aut nigredo,qualitates dicuntur(quales enim ſecundum eas dicimus) ſiue propter ægritudinẽ lõgam,vel propter æſtum aliquid tale cõtingit vel nigredo,vel pallor.& nõ facile prætereunt, vel etiã in vita permanẽt, & paſſibiles qualitates iſtæ dicũtur.ſimiliter enim quales ſecundum eas dicimur. Quęcũq; vero ex ijs quæ facile ſoluũtur,& cito trãſeuntes fiũt,paſſiones dicũtur, qualitates vero minime.nõ enim aliqui ſecundũ ipſas dicũtur quales,neque enim qui ꝓpter verecũdiã rubeus factus eſt,rubeus dicitur neque cui pallor propter timorẽ venit,pallidus eſt,ſed ma

gis eo quod aliquid paſſus eſt,quare paſsiones quidē huiuſmodi dicuntur,qualitates vero minime. Similiter autē his & ſecundum animam paſsibiles qualitates,& paſsiones dicũtur.quęcunq; enim mox in naſcēdo ab aliquib⁹ paſsionibus difficulter mobilibus fiunt,qualitates dicuntur & ipſæ.vt amentia,mentis alienatio,& ira,& alia huiuſmodi.quales enim ſecundũ eas dicuntur,id eſt iracundi atque amētes.ſimiliter autem & quęcunque alienationes nõ naturales, ſed quę ab aliquibus alijs accidētibus factę ſunt difficile prætereuntes, & omnino immobiles, qualitates ſunt etiã huiuſmodi.quales enim & ſecundũ eas dicũtur. Quęcũque vero ab ijs quæ facile & cito prętereũt,fiunt,paſsiones dicuntur.vt ſi quis contriſtatus, iracundior fiat.non enim dicitur iracũdus qui huiuſmodi paſsione iracundior eſt,ſed magis quia aliquid paſſus. quare paſsiões quidē huiuſmodi dicũtur,qualitates vero minime. 59 Quartũ vero gen⁹ qualitatis eſt figura,& circa vnumquodque cõſtans forma,amplius autē ad hęc rectitudo,& curuitas,& ſi quid aliud his ſimile eſt.ſecundũ enim vnumquodque eorũ quale quid dicitur:triãgulum enim vel quadrãgulum eſſe quale quid dicitur,& rectum aut curuum,& ſecũdum etiam

Di. formam vnumquodque quale dicitur. 60 Rarum vero & ſpiſſum & aſperum & leue putabuntur quidem quale quid ſignificare, ſed aliena huiuſmodi putantur eſſe a diuiſione quæ circa qualitatem eſt.quãdam enim poſitionem magis vidētur partium vtrũque mõſtrare.ſpiſ-

ſum enim dicitur: eo quod partes ſibi ipſis propinquæ ſint. rarum vero: eo quod diſtet a ſeinuicem. & leue quidem: quod in rectitudinem aliquo modo partes iaceant. aſperum vero quod hæc quidem ſuperet: illa vero ſit inferior. & fortaſſe alius quicunque modus apparuerit qualitatis, ſed fere qui maxime dicuntur hi ſunt. qualitates itaque ſunt, quæ dictæ ſunt. 61 Qualia vero ſunt: quæ ſecundum has denominatiue dicuntur, vel quomodo libet aliter ab his. Diffinitio qualium.

62 In plurimis. ſiquidem & fere in omnibus denominatiue dicuntur: vt a candore candidus & a grammatica grammaticus, & a iuſtitia iuſtus. ſimiliter & in alijs. In aliquibus vero quod non ſunt poſita qualitati nomina: non contingit ea quæ dicuntur; ab ijs denominatiue dici. vt curſor, aut pugilator: qui ſecundum naturalem dicitur potentiam, a nulla qualitate denominatiue dicitur, non enim poſita ſunt nomina potentijs ſecundum quas iſti quales dicuntur, ſicuti diſciplinis, ſecundũ quas pugiles vel paleſtrici ſecundum diſpoſitionẽ dicuntur. Pugilatoria enĩ & paleſtrica diſciplina dicitur. quales vero ab his denominatiue dicuntur. quid diſponũtur. Aliquãdo aũt & poſito nomine nõ dicitur denominatiue, quod ſecundũ eã quale dicitur. vt a virtute ſtudioſus. eo enim quod virtutem habeat ſtudioſus dicitur, ſed non denominatiue a virtute. Nõ aũt in pluribus hoc tale eſt. qualia ergo dicũtur: quæ denominatiue adictis qualitatibus dicuntur, aut aliquo modo aliter ab eis.

63 Ineſt autem & contrarietas ſecundum qua Cõmu. 1

litatē.vt iuſtitiæ iniuſtitia cõtraria eſt,& albedo nigredini,& alia. Similiter autem & ea quæ ſecundum eas qualia dicuntur vt iniuſtũ iuſto. & album nigro. Non in omnibus autē hoc eſt. rubro enim & pallido,aut huiuſmodi coloribus,nihil eſt cõtrariũ earũ quæ qualitates ſunt.

Regula. 64 ¶Amplius. Si contrariũ alterũ fuerit qualitas,& reliquũ erit qualitas.hoc palam eſt proponenti ex ſingulis alia prędicamenta. Nã ſi eſt iuſtitia iniuſtitię cõtrarium,qualitas aũt eſt iuſtitia,qualitas igitur & iniuſtitia nullum enim aliorũ prędicamētorũ aptabitur iuſtitię,neque ad aliquid,neque vbi nec omnino aliquid huiuſmodi niſi quale.ſic autē & in alijs quę ſecũdum quale ſunt cõtraria.

Cõmu. 2 ¶65 Suſcipiunt autē qualia magis & min⁹. Albũ enim magis & minus albũ,altero albo dicitur,& iuſtũ alterũ altero magis vel minus. Sed & ipſa crementũ ſuſcipiunt.cum candidũ nanque ſit,cõtingit amplius candidũ fieri.non tamē omnia ſed plura.

Dubiũ 1 66 ¶Iuſtitia nãquę ſi dicatur magis & min⁹ iuſtitia,poteſt quilibet ambigere,ſimiliter autem & alijs diſpoſitionibus.quidã enim dubitãt de talibus.iuſtitiã nanque iuſtitia nõ multũ aiunt magis & min⁹ dici,nec ſanitatem ſanitate.minus aũt habere alterum altero ſanitatem aiunt: & iuſtitiam alterum minus altero habere dicitur,ſic aũt & grammaticam,& alias diſpoſitiones.ſed tamen ea quæ ſecundum eas dicuntur, indubitanter recipiunt magis & minus. grammaticior enim alter altero dicitur:& iuſtior,& ſanior,ſic autem & in alijs. Triãgulum vero &

quadrangulũ non videntur magis & minus ſuſcipere:neq; aliqua aliarũ figurarum,quę enim diffinitionem trianguli recipiũt & circuli:omnia ſimiliter triãguli vel circuli ſunt.eorũ autẽ quæ non recipiunt rationem ipſam:nihil magis alterum altero dicetur.nihil enim quadratũ magis quam parte altera longius,circulus eſt. neq; alterũ enim:recipit circuli rationem.ſimpliciter autẽ ſi vtraq; nõ recipiũt propoſiti rationem:non dicetur alterũ altero magis.nõ ergo omnia qualia recipiũt magis & minus. Horum itaque quę prędicta ſunt,nihil eſt propriũ qualitatis. 67 Similia vero & diſsimilia ſecũdum ſolas dicuntur qualitates.Simile enim & diſsimille alterũ alteri non eſt ſecundũ aliud, niſi ſecundũ id quod quale eſt. Quare propriũ eſt qualitatis ſecundũ eam ſimile vel diſsimile dici. 68 At vero non decet cõturbari,ne quis nos dicat de qualitate propoſitionem facietes, multa eorum quæ ſunt ad aliquid interpoſuiſſe habitus enim & diſpoſitiones eorũ(quę ad aliquid ſunt)eſſe dicebamus. Pene enim in omnibus talib⁹ genera ad aliquid dicũtur,nihil autẽ eorũ quæ ſunt ſingularia.nam cũ diſciplina genus ſit,id ipſum quod eſt alteri⁹ dicitur,alicuius enim diſciplina dicitur. eorum vero quæ ſingularia ſunt,nihil ipſum quod eſt alteri⁹ dicitur.vt grãmatica nõ dicitur alterius grãmatica,nec muſica alicuius alterius muſica.ſed forte ſecundum genus,& hę ad aliquid dicuntur.vt grãmatica alicui⁹ dicitur diſciplina,nõ alicui⁹ grammatica.& muſica alicuius diſciplina,non

id in quo fit cõpa ſm magis et minus dicit mẽe vtriq; cõparatorum.

Cõmu. 3

Dubiũ. 2

alicuius muſica. quapropter quæ ſingularia quidem ſunt non ſunt ad aliquid dicimur autem quales ſecundum ſingula hęc enim & habemus, ſcientes enim dicimur, eo quod habemus ſingularum ſcientiarum aliquas. quare hę erunt etiã qualitates quæ ſingulares ſunt: ſecundum quas aliquando & quales dicimur, hæ autem nõ ſunt eorum quæ ſunt ad aliquid. Amplius. Si cõtingit idem ipſum & quale & ad aliquid eſſe: nihil eſt inconueniens in vtriſque hoc generibus enumerare.

De actione & paſsione. Cap. IX.

Cõmu. 1
69 Ecipit aũt agere & pati & cõtrarietatẽ.
R & magis & minus. Calefacere enim ei ꝙ
eſt frigefacere cõtrarium eſt, & calefieri
ei quod eſt frigefieri, & delectari ei quod eſt cõ-
triſtari. quare ſuſcipiunt cõtrarietatẽ. Et magis
Cõmu. 2 & minus, eſt enim calefacere & magis minus:
& calefieri magis & minus: & triſtari magis &
minus. ſuſcipiunt igitur magis & minus agere
& pati. & de his igitur hęc dicta ſint.
70 Dictũ eſt autẽ & de eo quod eſt ſitũ eſſe in ijs quæ ſũt ad aliquid, quod denominatiue a poſitionibus dicitur. De reliquis vero, id eſt quando, & vbi, & habere, ꝓpterea quod manifeſta ſũt, nihil de his, aliud dicitur, quã quę in principio dicta ſũt quod habere quidẽ ſignificat calceatũ eſſe, armatũ eſſe. vbi vero vt in Lycio, in foro, & alia quæcũq; de his dicta ſunt. Igitur de omnibus generi

ḃus quę propoſuimus ſufficiunt dicta

De oppoſitis.

Cap.X.

71 E oppoſitis quotiens ſolent opponi dicẽ

D dum eſt.dicitur enim alterum alteri opponi quadrupliciter, aut vt ad aliquid, aut vt contraria,aut vt priuatio & habitus, aut vt affirmatio & negatio. Opponitur autem vnũ quodque iſtorum vt ſit figuratim dicere, tanquam ad aliquid quidem, vt duplum dimidio. tanquam contraria, vt malum bono . tanquam autem ſecundum priuationem & habitum, vt cæcitas & viſio . tanquam vero affirmatio & negatio, vt ſedet non ſedet . ℭ 72 Quæcunque igitur vt ad aliquid opponuntur, ea ipſa quę ſũt oppoſitorum dicũtur, aut quomodolibet aliter ad ipſa. vt duplum dimidij hoc ipſum quod eſt, alterius dicitur . alicuius enim duplum dicitur. & diſciplina , diſciplinato tanquam ei quod eſt ad aliquid, opponitur, & dicitur diſciplina ipſum quod eſt diſciplinati, & diſciplinatũ dicitur ipſum quod eſt oppoſitum, ad diſciplinam. diſciplĩatũ enim aliquo dicitur, ſcilicet diſciplina diſciplinatũ. quęcũque ergo oppoſita ſunt tã quam ad aliquid, ea ipſa quę ſunt oppoſitorum, vel alio quolibet modo adinuicem dicũtur. 73 Illa vero quæ opponũtur vt cõtraria, ea ipſa quidem quæ ſunt nullo modo ad ſeinuicem dicuntur, contraria vero ſibijnuicem dicuntur . neque enim bonũ mali dicetur bonũ, ſed cõtrariũ. nec albũ nigri albũ, ſed cõtrariũ. quare differũt abinuicẽ hę oppoſitiones. 74 Quęcũque vero cõ

Diffinitio. 1

Cõcluſio. 1

Diffinitio. 2

trariorum talia ſunt. vt in quibus nata ſunt fieri & de quibus prædicantur, neceſſarium ſit alterũ ipſorum ineſſe, horum nihil eſt mediũ. 75

Diffinitio. 3 Quorum vero nõ eſt neceſſariũ alterum ineſſe, horũ omnino eſt aliquid mediũ. vt egritudo & ſanitas in corpore animalis nata ſunt fieri, & neceſſarium eſt alterum ipſorum ineſſe animalis corpori, vel ægritudinem, vel ſanitatem. & par quidem & impar de numero prædicantur, & neceſſe eſt horum alterum numero ineſſe, vel par vel impar. & non eſt horum aliquod medium, neque ægritudinis & ſanitatis: neque imparis atque paris. Quorum autem non eſt neceſſarium alterum ineſſe, eorum eſt aliquod medium, vt nigrum & album in corpore nata ſunt fieri: & nõ eſt neceſſarium alterum eorum ineſſe corpori. non enim omne corpus vel album vel nigrum eſt. ſed & prauum & ſtudioſum prædicantur quidem de homine, & de alijs cõpluribꝰ nõ eſt autem neceſſarium alterum eorũ ineſſe ijs de quibus prædicantur. non enim omnia aut praua aut ſtudioſa ſunt, ſed eſt aliquid eorũ mediũ, vt albi & nigri fuſcũ & pallidum, & quicũque alij colores. praui vero & ſtudioſi, quod neque prauũ neq; ſtudioſũ eſt. in aliquibus igitur medijs poſita ſunt nomina. vt albi & nigri fuſcũ & pallidũ, & quicunq; alij huiuſmodi colores, in aliquibus vero nõ eſt nomine facile mediũ aſſignare, vtriuſq; vero extremorũ negatiõe medium definitur: vt ꝙ neque bonũ neq; malũ eſt; neque iuſtũ neque iniuſtũ. 76 Priuatio vero & habitus dicũtur quidẽ circa idem aliquid. vt viſio

Diffinitio. 4

& cæcitas circa oculũ. Vniuerſaliter autẽ dicere eſt in quo natus eſt habitus fieri, circa hoc dicitur vtrunque eorũ fieri. priuari vero tunc dicimus vnũquodque habitus ſuſceptibiliũ: quando is, in quo natus eſt ineſſe, vel quando illud natum eſt habere, nullo modo inſit. edẽtulum enim dicimus nõ quod non habet dentes, & cæcũ nõ quod non habet viſum: ſed quod non habet quãdo natum eſt habere. aliqua enim ex natiuitate, neque dẽtes habent, neque viſum. ſed non dicuntur edẽtula, neque cæca. 77 Priuari vero & habere habitũ, non eſt priuatio & habitus. Habitus enim viſus eſt, priuatio vero cæcitas. Habere autẽ viſum, nõ eſt viſus, nec cæcũ eſſe. cæcitas. Priuatio enim quædã eſt, cæcitas: cæcũ vero eſſe priuari, nõ priuatio eſt. Amplius ſi idẽ eſſet cæcitas & cæcũ eſſe, vtraque de eodẽ predicarentur. ſed cæcus quidẽ dicitur homo, cæcitas vero homo nullo modo dicitur. Opponi quidem etiã iſta videntur priuari ſcilicet & habere habitũ, quemadmodũ priuatio & habitus. idem enim modus eſt oppoſitionis. nã ſicut cæcitas viſui opponitur, ſic cæcũ eſſe & viſum habere opponuntur. 78 Non eſt autẽ neque hoc quod ſub affirmatione & negatione eſt, affirmatio & negatio. affirmatio nãque oratio affirmatiua eſt, & negatio oratio negatiua. quod vero ſub affirmatione & negatiõe eſt, nulla eſt oratio. dicuntur aũt etiã hęc eſſe oppoſita adinuicẽ, tanquã affirmatio & negatio. nã & in his. modus oppõnis idẽ eſt. ſicut enim affirmatio ad negationẽ opponitur (vt quod ſedet; ei quod

Concluſio 2

Concluſio 3

non ſedet)ſic & res quæ ſub vtroque eſt oppo-
Conclu ſio 4 nitur, ſcilicet ſedere aliquē ad non ſedere. 79 Quoniam autē priuatio & habitus non opponuntur vt ad aliquid manifeſtū eſt. nō enim dicitur idipſum quod eſt oppoſitorū. viſus enim non eſt cęcitatis viſus, nec vllo alio modo idipſum dicitur. ſimiliter autem neque cęcitas viſionis cecitas dicatur, ſed priuatio quidē viſionis dicitur. cæcitas vero viſionis nō dicitur, neque viſus cęcitatis. Amplius ad aliquid omnia ad cōuertentiā dicūtur, quare ſi cæcitas eorum quæ ad aliquid ſunt, eſſet: vtiq; & cōuerteretur ad illud ad quod dicitur, ſed non cōuertitur. nō
Conclu ſio 5 enim dicitur viſus, cęcitatis viſus. 80 Quoniā autē neque vt cōtraria opponuntur quę ſecundum priuationē & habitū dicuntur, ex his manifeſtum eſt. cōtrariorū enim quorum nihil eſt medium, neceſſe eſt in quib9 fieri nata ſunt, aut de quib9 pręd icari, alterū ipſorū ineſſe ſemper. eorum enim nihil mediū erat quorum alterum ineſſe ſuſceptibili neceſſariū erat. vt in lāguore & ſanitate, & impari atq; pari. quorū vero aliquid medium eſt, nūquam neceſſe eſt omni ſuſceptibili ineſſe alterū, neque enim neceſſe eſt omne ſuſceptibile vel cādidum, vel nigrum eſſe, neque frigidum vel calidum. horū enim medium aliquid, nihil eſſe prohibet, inſuper autē & eorū erat aliquid mediū, quorum alterū ineſſe ſuſceptibili non neceſſarium erat. præter illa quibus vnum ineſt naturaliter, vt igni calidum eſſe, & niui candidū. in his enim determinate neceſſariū alterum eſt ineſſe, & nō alteru-

trũ contingit,non enim poſſibile eſt,ignẽ,frigi dum eſſe,neque niuem nigram.quare omni qui dem ſuſceptibili non neceſſarium eſt alterum ipſorũ ineſſe,ſed ſolis quibus natura vnũ ineſt. & his determinate vnum non alterutrũ contingit.in priuatione autem & habitu,neutrum eorum quæ dicta ſunt verum eſt non enim ſemper alterum eorũ ineſſe ſuſceptibili neceſſariũ eſt,quod enim nõdum natum eſt habere viſum: neque cęcum,neque viſum habens dicitur.quare nõ erũt hæc,vt ea cõtraria quorũ nihil eſt medium.ſed neque vt ea quorũ aliquid eſt mediũ. neceſſarium enim eſt aliquando omni ſuſceptibili alterum eorum ineſſe,quando enim iam ad habendam viſionem natum fuerit:tunc aut cæcũ,aut habens viſum dicetur. Et eorum nõ determinate alterum,ſed alterutrũ cõtingit. non enim neceſſarium eſt vel cæcũ vel viſum habẽs eſſe,ſed vtrumuis cõtingit.in contrarijs autem quorum aliqui medium eſt, nunquam neceſſarium erat omni ſuſceptibili alterum ineſſe, ſed quibuſdam, & his determinate vnum, & nõ vtrũuis cõtingit. Vnde palã eſt quod ſecũdum neutrũ modorum tãquam contraria opponuntur,ea quæ ſecundum priuationem & habitum opponũtur. Amplius. In contrarijs quidẽ cum ſit ſuſceptibile,adinuicem mutationẽ fieri poſſibile eſt,niſi alicui vnũ natura ineſt,vt igni calidum,etenim ſanũ poſſibile eſt languere,& cãdidum nigrum fieri,& calidũ frigidũ: & ex ſtudioſo prauum,& ex prauo ſtudioſum fieri poſſibile eſt.prauus enim ad meliores exercitatiões

deductus,& doctrinas(etſi ad modicū aliquid proficiat,vt melior ſit)ſi certe ſemel quãuis mo dicum incrementum ſumpſerit,palam eſt quia aut perfecte mutabitur,aut ſatis multum incrementum ſumet,ſemper enim bene mobilior ad virtutem fit,etiam quodcunque cremētū ſumpſerit a principio quare etiā veriſimile eſt plenius eum ſumere incremētum.& hoc dum ſem per fit,perfecte in contrarium habitum reſtituetur,niſi forte tempore prohibeatur. Verū in priuatione & habitu impoſſibile eſt adinuicē mutationē fieri,& exhabitu enim in priuationem mutatio fit:a priuatione vero in habitū,impoſſibile eſt.neque enim cæcus factus aliquis,rurſus vidit.neque cū caluus fuerit, rurſus comat⁹ factus eſt neq; cū fuerit edētulus,dentes ei iterū orti ſunt.

Conclu ſio 6

81 Quęcūq; vero tāquā affirmatio & negatio opponuntur,palā eſt quia nullo prædictorū modo opponuntur.in ſolis enim his neceſſariū eſt ſemper,hoc quidē eorū verū, illud autē falſum eſſe.neq; enim in cōtrarijs.neceſſariū eſt ſemper alterum verū eſſe , alterum autē falſum.neque in ijs quæ ad aliquid ſunt.neque in habitu & priuatiōe.vt ſanitas & lāguor cōtraria ſunt,& neutrū neque verū neque falſum eſt. ſimiliter autē & duplū & dimidiū tāquā ad aliquid oppoſita ſunt,& non eſt eorū neutrū,neque verū,neque falſum,ſed neque ea quę ſecundū priuationē & habitum dicuntur , ſicut viſio & cæcitas. Omnino autē eorum quæ ſecundū nullā dicūtur cōplexionē,nihil neq; verū neq; falſum eſt,omnia autē quæ dicta ſunt ſine com

plexione dicũtur. Verũtamen maximè tale hoc contingere videbitur in ijs quæ ſecundũ complexionẽ contraria dicũtur. ſanũ namq; Socratem: ad languere Socratẽ cõtrariũ eſt. Sed neq; in his neceſſariũ ſemper alterũ verũ eſſe, & alterũ falſum. cũ enim Socrates ſit: aliud quidem verum, aliud autem falſum erit. cũ vero non ſit, ambo falſa ſunt. neque enim languere, neq; ſanum eſſe verũ eſt, cum ipſe non ſit omnino Socrates. In priuatione vero & habitu cũ non ſit omnino, neutrũ verũ eſt. cũ autẽ ſit non ſemper alterũ qnidẽ verũ erit, alterũ autẽ falſum, habere nãq; viſum Socratẽ ei quod eſt cœcũ eſſe Socratem opponitur, ſicut priuatio & habitus: & cũ ſit, non neceſſariũ eſt alterũ verũ eſſe vel falſum, cũ enim nondũ ſit nat⁹ habere. vtraq; falſa ſunt. & cũ non ſit omnino Socrates: ſimiliter quoq; falſa ſunt vtraque, & viſum eũ habere, & cœcũ eum eſſe. In affirmatiõe vero & negatiõe ſemꝑ ſiue ſit, ſiue non ſit, hoc quidẽ falſum erit, illud autẽ verũ. Lãguere namque Socratem, & non languere Socratem cum ipſe ſit, palam eſt quoniá alterũ eorum verum, alterum vero falſum eſt. & cũ non ſit: ſimiliter. Lãguere etenim cum non ſit, falſum eſt. nõ languere aũt verum. Quare in his ſolis propriũ erit ſemper alterum eorũ verũ, alterum falſum eſſe, quçcunque tanquam affirmatio & negatio opponuntur. 82 Cõmu. .1.

Cõtrarium autem bono quidem ex neceſsitate malum eſt. hoc autẽ per ſingulorum inductionem palam eſt. vt ſanitati lãguor. & iuſtitię iniuſtitia, & fortitudini timiditas, ſimiliter aũt &

Cōmu. 2 in alijs ¶83 Malo autem aliquādo quidem bonum eſt contrariū: aliquando malum. defectui enim (cum malum ſit) ſuperabundātia contraria eſt, cum ſit etiam ipſa malum. ſimiliter autē & mediocritas cum vtrique contraria ſit, bonum eſt. Sed in paucis, quis tale hoc aſpiciet, in pluribus vero ſemper malo bonum contrarium

Cōmu. 3 eſt ¶84 Amplius. Contrariorum non neceſſarium eſt ſi alterum ſit: & reliquū eſſe. Sanis nāque omnibus, ſanitas quidem erit, languor vero non ſimiliter autē albis omnibus, albedo quidē

Cōmu. 4 erit, nigredo vero nō ¶85 Amplius. Si ei quod eſt Socratem ſanum eſſe, Socratem lāguere cōtrarium eſt, non cōtingit ſimul vtraque eidem ineſſe. non vtiq; continget cum alterū contrariorum ſit, & reliquum eſſe. cum enim ſit Socratem ſanum eſſe, languere Socratem non erit.

Cōmu. 5 86 ¶Palam vero eſt quia circa idē aut ſpecie aut genere nata ſunt fieri. Lāguor namque & ſanitas in corpore animalis nata ſunt fieri. albedo autem & nigredo, ſimpliciter in corpore. iuſtitia vero & iniuſtitia, in anima hominis. 87

Cōmu. 6 Neceſſarium autem eſt omnia contraria, vel in eodem genere eſſe, vel in contrarijs generibus, vel ipſa genera eſſe, album enim & nigrum in eodem genere ſunt, color enim eorum gen⁹ eſt. iuſtitia vero & iniuſtitia, in cōtrarijs generib⁹. illius namque virtus genus eſt, huius autem vitium. bonum vero & malum nō in genere ſunt, ſed ipſa ſunt genera aliquorum exiſtentia.

De modis prioris. CAP. XI.

38 PRius autem alterũ altero dicitur quadrupliciter. Primo quidẽ & maximè propriè ſecundũ tẽpus. ſecundũ quod ſcilicet antiquius alterum altero, & vetuſtius dicitur. In eo enim quod tẽpus amplius eſt, & antiquius & vetuſtius dicitur. 89 Secũdo autem quod non conuertitur ſecũdum ſubſiſtendi conſequentiam. vt vnum duobus prius eſt. duobus enim exiſtẽtibus mox vnũ eſſe cõſequẽs eſt. vno vero exiſtente, duo eſſe nõ neceſſarium eſt. quare non cõuertitur ab vno conſequentia: vt reliquum ſit. prius autẽ illud eſſe videtur: a quo nõ conuertitur eius quod eſt eſſe cõſequẽtia. 90

Tertio vero ſecũdum ordinẽ quendã prius dicitur, quemadmodũ & in diſciplinis, & in orationibus. nam in demonſtratiuis diſciplinis eſt prius & poſterius ordine. elemẽta enim in geometrica priora ſunt, ordine ijs quæ deſcribuntur. ſed & in grãmatica: elemẽta ſyllabis priora ſunt, & in orationibus ſimiliter proœmiũ narratiõe prius ordine eſt. 91 Amplius præter ea quæ dicta ſunt, quod melius & honorabilius eſt, prius natura eſſe videtur. cõſueuerũt enim multi honorabiliores & magis dilectos a ſe priores apud ſe dicere. Eſt quidẽ & pene alieniſſimꝰ priorũ hic modus. Modi igitur qui dicti ſũt de priore, fere hi ſunt. 92 Videtur aũt præter eos qui dicti ſunt: alter eſſe prioris modus. Eorum enim quæ cõuertũtur ſecũdũ eſſentiæ conſequẽtiã, quod alteri quomodolibet cauſa eſt; digne prius natura dici poſſit quoniã vero quædã ſũt huiuſmodi, palam eſt, eſſe namque hominem,

ſecundum eſſentiæ cōſequentiam ad veram ad ſe cōuertitur orationem. Nam ſi homo eſt, vera eſt oratio qua dicitur, quia homo eſt, & ſi vera eſt oratio qua dicimus quod homo eſt: etiā conuertetur. Nā ſi vera eſt oratio qua dicimus quod homo eſt: eſt homo. Et vera quidem oratio: nequaquam cauſa eſt, vt ſit res veruntamē res quodammodo cauſa videtur, vt ſit vera oratio. eo enim quod res eſt aut nō eſt, vera oratio aut falſa dicitur. quare ſecundū quinque modos, prius alterum altero dicatur.

De modis ſimul. Cap. XII.

93 Simul autem dicuntur ſimpliciter quidem & proprijſſime, quorū generatio in eodē eſt tempore. neutrū enim eorū neque prius neque poſterius eſt. Simul itaque ſecundū tempus hæc dicūtur. 94 Natura autem ſimul ſunt: quæcunque conuertuntur quidem ſecundum quod eſt eſſe conſequētiam, ſed nequaquam alterum alteri cauſa eſt vt ſit vt in duplo & dimidio. conuertuntur etenim hæc. nam cum duplum ſit, dimidium eſt & cum dimidium ſit: duplum eſt. ſed neutrum alteri cauſa eſt, vt ſit. 95 Dicuntur autē ſimul natura, &

Diuiſio quæ ex eodem genere ediuerſo abinuicem diuiduntur. ediuerſo autem diuidi abinuicem dicūtur, quæ ſecundum eandem ſunt diuiſionem. vt volatile greſſibile, & aquatile. hæc enim ab inuicem ediuerſo diuidūtur, quæ ex eodē genere ſunt. Animal nāque diuiditur in hæc, volatile, greſſibile, & aquatile, & nihil horū prius vel po

ſterius eſt ,ſed ſimul hæc natura eſſe videntur. Diuiditur autem & ſingulum horum in ſpecies rurſus:vt volatile animal,aliud greſſible , aliud aquatile. Erunt ergo & illa ſimul natura: quæcunque ex eodem genere ſecundum eandem ſunt diuiſionem.Genera vero ſpeciebus ſemper priora ſunt neque enim conuertuntur ſeccundum eius quod eſt eſſe cõſequẽtiam.vt cũ quidã aquatile ſit:animal eſt cũ vero ſit animal:nõ neceſſe eſt vt aquatile ſit . *96* Simul ergo natura dicuntur:quæcunque quidem cõuertũtur ſecundum eius quod eſt eſſe cõſequentiã , ſed nequaquã alterum alteri vt ſit , cauſa eſt , & ea quæ ex eodem genere ediuerſo diuiduntur ab inuicem. & ſimpliciter ſimul ſunt , quorum generatio in eodem eſt tempore.

De ſpeciebus motus.
Cap. XIII

97 Motus autem ſpecies ſunt ſex , generatio, corruptio,augmentũ,diminutio, alteratio,ſecundum locum mutatio.Alijs itaq; motus palam eſt quia abinuicem diuerſi ſunt nõ enim eſt generatio corruptio,neque augmentũ, diminutio,neque ſecundũ locũ mutatio , ſimiliter aũt & alijs. *98* In alteratione vero habet quandã dubitationem , ne ſi forte neceſſariũ id quod alteratur per aliquã reliquarum motionũ alterari.hoc aũt non verum eſt . nam ſecundum omnes pene paſſiones,aut cõplures accidit nos alterari: nulla aliarum cõmunicante motionũ. nã neque augeri neceſſarium eſt quodper paſſionẽ mouetur,neque diminui.ſimiliter autẽ & in

alijs.quare alia pręter alios mot⁹ erit alteratio. nam ſi eſſet eadem, oporteret id quod alteratur mox & augeri vel minui vel quandam aliarum motionum ſequi.ſed nõ neceſſe eſt.Similiter autem & quod augetur,aut alia aliqua mutatione mouetur:alterari oporteret. ſed ſunt quædam quæ augmentãtur:quæ nõ alterãtur.vt quadratum gnomone circũpoſito creuit quidem:alteratum vero nihil factum eſt.ſic & in alijs huiuſmodi,quare alij motus ſunt abinuicem. 99

Eſt autẽ ſimpliciter motui quidem,quies cõtrarium.ijs vero quæ per ſingula ſunt,& ſingula. generationi quidẽ corruptio, augmẽtato vero diminutiuo,ſecũdũ locum mutationi,ſecundũ locum quies maxime videtur oppoſitum eſſe, & forte in cõtrariũ loci mutatio.vt ei quæ inferius eſt,ea quæ ſuperius eſt.& ei quæ ſuperius eſt,ea quæ inferius eſt. reliquo vero aſſignatorũ motuũ,nõ facile eſt aſſignare quid forte eſt cõtrariũ.videtur autẽ nihil eſſe ei cõtrariũ,niſi quis & in hos ſecũdum qualitatẽ quietem opponat,aut in contrarium qualitatis,mutationem. ſicut & in mutatione ſecũdum locum,quietem ſecundum locum,aut in contrarium locum mutationem.eſt enim & alteratio,mutatio ſecundum qualitatem.quapropter opponitur mutationi ſecundũ qualitatẽ,quies ſecundũ qualitatem,aut in cõtrarium qualitatis mutatio.vt album fieri ad id quod nigrum eſt fieri.alteratur enim,in contraria qualitatis,mutatione facta.

In hoc:ĩ reliquo motu, ſcilicet alteratione.

De modis habere.

Cap.XIIII.

100 H Abere ſecũdum plures modos dicitur. 77.

Aut enim vt ſecũdum habitũ & diſpoſitionem, aut aliam aliquã qualitatẽ. dicimur enim diſciplinam aliquam atque virtutẽ habere. 101 Aut vt quantitatem, quod ei qui magnitudinem habet cõtingit. dicitur enim tricubitam habere magnitudinem, vel quadricubitam. 102 Aut ea quæ circa corpus ſunt. vt veſtimentum vel tunicam: aut vt in parte, vt in manu annulum. 103 Aut vt partem, vt pedem vel manum. 104 Aut vt in vaſe, vt modi⁹ grana tritici. aut lagena vinum, vinum enim habere lagena dicitur: & modi⁹ grana tritici. hęc enim omnia habere dicuntur: vt in vaſe. 105 Aut vt poſſeſſionem. Habere enim domum & agrum dicimus. 106 Dicitur etiam & vir vxorem habere: & vxor virum. Sed qui nunc dict⁹ eſt modus, alieniſſim⁹ eſt eius quod ẽ habere. nihil enim aliud vxorẽ habere ſignificamus: quã quod cohabitant. Forte tamẽ & alij quidã, eius quod eſt habere apparabunt modi. ſed qui dici conſueuerunt, pene omnes enumerati ſunt.

CATEGORIARVM, PRAEDICAMENTORVMQVE ARISTOTELIS.

FINIS

A